

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

TÜRKİYE’NİN, NATO’DAKİ YERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Hasan KAYACI

İSTANBUL, 2017

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

TÜRKİYE’NİN, NATO’DAKİ YERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Hasan KAYACI

Öğrenci No:

140702004

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet SARAY

İSTANBUL, 2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**TÜRKİYE’NİN, NATO’DAKİ YERİ**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 02.05.2017

Hasan KAYACI

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

02/05/2017

Enstitümüz *Tarih* Anabilim Dalı *Tarih* Programı Yüksek lisans öğrencilerinden **140702004** numaralı **Hasan KAYACI**'nin "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye'nin Nato'daki Yeri*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 11.04.2017 tarih ve 2017/14 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (30.) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~ayıklığı/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet SARAY
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Abdülkadir DONUK
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Cezmi ERASLAN
(İstanbul Üniversitesi)

ÖNSÖZ

Türkiye'nin NATO'daki yeri konusunu yüksek lisans tezi olarak seçmemin nedenini aşağıdaki şekilde izah edebilirim. Türkiye NATO'ya girmekle neler kazandı, daha doğrusu NATO'nun Türkiye'ye ne gibi faydaları oldu. Bu soruların cevabını araştırırken, Türkiye, NATO'ya girmekle ne gibi risklere girdi konusunu da araştırmak istedim. Bu konuyu seçmemin ikinci nedeni ise hocam ve danışmanım Prof. Dr. Mehmet SARAY'ın Nato kitabını yazan hoca olmasıdır. Çalışmalarım esnasında vakit ayırıp bana yardımcı olan hocam ve danışmanım Prof. Dr. Mehmet SARAY'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Adı ve Soyadı : Hasan KAYACI
Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet SARAY
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2017
Alanı : Tarih
Anahtar kelimeler : NATO, Kuzey Atlantik Paktı, Türk askerleri, ABD

ÖZ

TÜRKİYE’NİN, NATO’DAKİ YERİ

Bu çalışmada 1990-2015 tarihleri arasında NATO ile ilgili bilgiler ile Türkiye’nin NATO’daki yeri incelenmektedir. Kuzey Atlantik Paktı olarak kurulan NATO’nun hangi amaçlara hizmet etmek için faaliyet gösterdiği yanında kurulmasından itibaren ne gibi değişikliklere uğradığı da ele alınacaktır.

Bunun yanında Türkiye’nin NATO’ya girmesiyle birlikte NATO’nun durumu ele alınırken aynı zamanda Türkiye’nin NATO’daki rolü de incelenecektir.

Stratejik bir konumda bulunan Türkiye’nin soğuk savaş dönemlerinde Sovyet Rusya’nın yayılmacı politikalarına karşı gelerek NATO içinde yer alarak yönünü batıya çevirdiği bir gerçektir. Sovyet Rusya’nın Kominizm tehlikesine karşı Türkiye’nin tutumunun da bu kapsamda ele alındığı görülmektedir. Batı devletlerinin ve ABD’nin bu kapsamda Türkiye’yi, Kominizm tehlikesine karşı NATO’ya alarak koruma içgüdüsünde oldukları da görülmektedir. Belki de Türkiye’nin NATO’ya alınışının ana sebeplerinin başında bu korku gelmektedir.

Bu aşamada Türkiye’nin, NATO’ya giriş sebeplerinin ve NATO’ya kabul edilmesinin nedenlerinin başında Sovyetler Birliği’nin etkisinin olduğu da bir gerçektir. Ancak görülmektedir ki Türkiye’nin NATO’ya kabul edilmesinde Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında Kore’ye asker göndermesi de bulunmaktadır.

Batı dünyasına Komünizm tehlikesine karşı bir kalkan olarak düşünülen ve Sovyet Rusya ile sınır komşusu olması nedeniyle çok önemli bir coğrafi konuma sahip olan Türkiye’nin bu kapsamda kullanılması da batı tarafından düşünülmüş ve

Kuzey Atlantik Paktı olarak kurulan NATO'ya komşusu Yunanistan ile birlikte alınmıştır.

Tüm bunlarla birlikte Sovyet Rusya'nın dağılmasıyla Kominizm tehlikesinin ortadan kalkması yanında batı devletleri de Türkiye'nin coğrafi konumunun önemini unutmuş ve Türkiye'ye gerekli önemi vermemeye başlamışlardır.

NATO'nun her türlü etkinliğine askeri ile katılan ve NATO çerçevesinde Bosna-Hersek ve Kosova, Afganistan, Irak gibi NATO askerlerinin görev yaptıkları yerlere NATO emir komutası içinde Türk askerleri de gönderilmiştir.

Tüm bunlara karşılık Sovyet Rusya'nın dağılması rehaveti sonucunda batı devletleri ve ABD, Türkiye'ye gerekli önemi vermemişler ve ayrıca da Avrupa devletlerinin kurduğu AB'ye giriş sürecinde Türkiye'yi devamlı oyalamışlardır.

Bunun neticesinde Türkiye de değişen dünya politikaları çerçevesinde kendi yönünü çizmeyi düşünmüş ve bu çerçevede AB'ye karşı devamlı mesafeli adımlar atarak kendi çizgisini belirlemiştir. Bu sürecin elbette ki NATO ile olan ilişkileri de etkilediği muhakkaktır.

Name and Surname : Hasan KAYACI
Supervisor : Prof. Dr. Mehmet SARAY
Degree and Date : Master, 2017
Major : History
Key Word : NATO, North Atlantic Treaty, Turkish soldiers, USA

ABSTRACT

TURKEY'S PLACE IN NATO

In this study, information about NATO between 1990-2015 and the place of Turkey in NATO are examined. What the NATO, which was established as the North Atlantic Pact, is working to serve the purposes and what changes it has undergone since it was established will be discussed.

The role of Turkey in NATO will also be examined, while the situation of NATO will be discussed with Turkey's entry into NATO.

It is a fact that Turkey, which is in a strategic position, faces the spreading policies of Soviet Russia during the cold war periods and takes its place in NATO and turns its direction to the west. It seems that the position of Turkey against the danger of Soviet Russia's commission is also considered in this context. It is also seen that Western states and the United States are in this sense taking the protection of Turkey by taking NATO against the danger of the Commune. Perhaps this fear is at the head of the main causes of Turkey's taking over to NATO.

It is also true that at this stage Turkey is at the beginning of the reasons for its admission to NATO and its acceptance to NATO, the effect of the Soviet Union. However, it is apparent that Turkey has been sending NATO troops to Korea under the United Nations umbrella.

The use of Turkey, which is considered to be a shield against the danger of Communism in the Western world and has a very important geographical position due to its border with Soviet Russia, was also considered by the West and taken with

Greece, which is NATO neighbor established as the North Atlantic Pact. Along with all this, besides the danger of the Kominism by the disintegration of Soviet Russia, the western states have forgotten the importance of Turkey's geographical position and started to give importance to Turkey. Turkish soldiers have also been sent under NATO command of NATO, where NATO troops participated in all kinds of NATO activities and where NATO troops such as Bosnia and Herzegovina and Kosovo, Afghanistan and Iraq served.

As a consequence of the disintegration of Soviet Russia, the western states and the US have not given the necessary boost to Turkey, and they have repeatedly strayed from Turkey in the EU entry process.

As a result, Turkey has considered its own direction within the framework of changing world politics and has taken its own line by taking continuous steps against the EU in this frame. This process certainly affects the relationship with NATO, of course.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. NATO'nun Kuruluşu.....	3
1.2. NATO'nun Genişleme Süreci.....	5
1.3. Türkiye'nin NATO'ya Girişi.....	7
1.4. NATO'nun Kuvvet Kullanması.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Türkiye'nin NATO Bünyesinde Asker Gönderdiği Ülkeler.....	13
2.1.1. Bosna-Hersek ve Kosova.....	13
2.1.2. Afganistan.....	16
2.1.3. Irak.....	18
2.1.4. Kore.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1990-2015 TARİHLERİ ARASINDA NATO'NUN TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI

3.1 Akşam Gazetesi.....	21
3.2 Hürriyet.....	27
3.3 Sözcü.....	31
3.4 Milliyet.....	35
3.5. Vatan.....	42
3.6. Cumhuriyet.....	47
3.7 Aydınlik.....	53
SONUÇ.....	63
KAYNAKLAR.....	71

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AT	:	Avrupa Topluluğu
BBP	:	Büyük Birlik Partisi
BİO	:	Barış İçin Ortaklık
BM	:	Birleşmiş Milletler
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	:	Demokrat Parti
ISAF	:	Uluslararası Güvenlik Destek Gücü
İTÜ	:	İstanbul Teknik Üniversitesi
KAAs	:	Kuzey Atlantik Asamblesi
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ŞİÖ	:	Şanghay İşbirliği Örgütü
TBMM:		Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSK	:	Türk Silahlı Kuvvetleri
UGYK:		Ulusal Güvenlik Yardım Kuvveti

GİRİŞ

1949 yılında Kuzey Atlantik Paktı olarak 12 ülke tarafından kurulmuş olan NATO, daha sonraki yıllarda genişleyerek 16 ülkeyi daha içine aldığı ve bir güvenlik konsepti olarak Avrupa'yı güvenlik açısından korumayı düşünen bir kuruluş olarak göze çarpmaktadır.

Bunun yanında Türkiye ise topraklarının büyük çoğunluğunun Asya'da olduğu ve bununla birlikte Trakya bölgesinin Avrupa tarafında olması hasebiyle kendisini Avrupalı olarak düşünmesinden ileri gelen bir düşünceyle NATO'ya girmek için müracaat etmiştir. Bunun neticesinde NATO devletleri ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından Yunanistan'ın da NATO'ya girmesi koşuluyla Türkiye'nin de kabul edilebileceğini bildirerek Türkiye'nin, NATO'ya girişine onay vermişlerdir.

Bundan sonra NATO içinde verilen bütün görevleri layığı ile yerine getiren Türkiye, güvenlik sebebiyle NATO askerlerinin bulunduğu bütün yerlerde Türk askerinin de NATO nezdinde bulunmasını sağlayarak üzerine düşen görevi tam manasıyla yerine getirmiştir. Ancak Avrupa devletleri Sovyet Rusya'nın da dağılması sürecinde Kominizm tehlikesinin ortadan kalkması ile Türkiye'ye verdikleri önemi azaltarak onu tek başına kalmaya zorlamışlardır.

Bu çerçevede Türkiye'nin Nato'daki yeri de tekrar Türk yöneticiler ve Avrupa devletleri tarafından tekrar gözden geçirilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliğine alınmaması nedeniyle de Türkiye haklı olarak NATO içindeki yerini de artık masa üstüne yatırmayı düşünmektedir.

Tüm bunların yanında NATO'nun Hıristiyan bir kuruluş olduğu yönündeki düşünceler de bulunmakla birlikte kesinlikle bunun tam tersi olarak Müslüman olan bir Türkiye'nin üye olarak kabul edilmesi bu görüşü doğrulamamaktadır. Türkiye'nin Müslüman bir ülke olarak NATO üye devletleri arasında bulunması, NATO'nun da bu tür suçlayıcı düşüncelerden kendisini kurtarmasını sağlamaktadır.

NATO'nun Avrupa'nın güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş olması, diğer kıtalardaki ülkeleri yok sayacağı anlamına da gelmemektedir. NATO, dünya

üzerinde güvenliğin ön safa çıktığı her yerde görev yapmak ve dünyanın güvenliğinin sağlanması için kurulan bir kuruluş olarak öne çıkmaktadır.

Elbette ki bu kuruluşun yaptığı yanlışlar yok mudur diye sorulacak olursa, bu kuruluşun da zaman zaman hatalı ve yanlış uygulamaların altına imza attığını görmek mümkündür. Bunun en bariz örneği ise Yugoslavya'da ve Irak'ta seyreltilmiş uranyum içeren silah kullanarak sivillerin hayatını tehlikeye atmasıdır.

Tüm bunlarla birlikte NATO'nun dünyanın barışı için önemli bir güç odağı olarak bulunması, dünya için büyük bir şans olarak da görülmelidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. NATO'nun Kuruluşu

NATO'nun açılımı KAA Örgütü olup, 4 Nisan 1949 tarihinde 12 ülkenin katılımı ile kurulmuş bir uluslararası örgüttür. KAA'ya dayanılarak kurulan bu örgüte farklı zamanlarda 16 ülke daha katılmıştır. NATO'nun, uluslararası askeri bir ittifak olarak da görülmesi mümkündür. Kısaca NATO için örgüt üyelerini herhangi bir dış güçten gelebilecek saldırıya karşı savunmaktır.

NATO'nun merkezine geldiğimizde, bu kuruluşun merkezi Belçika'nın başkenti Brüksel'dedir. NATO'nun merkezi Belçika'nın Brüksel kentinde olmakla birlikte, toplantıları NATO'ya üye olan ülkelerin herhangi birisinde de yapılabilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra Nazi Almanya'sının mağlup olmasından bir süre sonra 26 Haziran 1945 tarihinde San Francisco'da toplanan elli ülkenin temsilcileri BM anlaşmasını imzalamışlardı. Ancak bu anlaşma ile hiçbir ülkenin toprak kazanımı için mücadele etmeyeceği kayıt altına alınmış iken Almanya'nın yıkılmasından sonra düşman işgalinden kurtulan ülkelerin Kominizm tehlikesiyle karşı karşıya kalmaları nedeniyle tedbir alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Rusya'nın bu boşluğu değerlendirmesi de bu konuda tedbir alınmasını gerekli hale getirmiştir.

Ancak yeni savaştan çıkmış olan Avrupa devletlerinin iktisadi gücü yerinde olmadığı için ABD, Marshall yardımı adı altında Avrupa devletlerine yardımda bulunmaya başlamıştır. Bu yardım ile kendisini toplayan Avrupa devletleri de kendi emniyetlerini sağlamak amacıyla 4 Mart 1948 tarihinde Brüksel'de toplanmıştır. Bu toplantı Sovyet Rusya'nın yayılmacı politikalarına karşı askeri bir pakt kurma amacına doğru yönelmiştir. 17 Mart 1948 tarihinde ABD'nin ikaz eden bir konuşmasından sonra Brüksel Anlaşması İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg tarafından imzalanmıştır.

Bu tarihten yaklaşık bir sene sonra da 4 Nisan 1949 tarihinde Kuzey Atlantik İttifakı Antlaşması daha geniş bir katılımı ABD, Kanada, İngiltere, Fransa,

Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İzlanda, Danimarka, Norveç, İtalya ve Portekiz arasında yapıldı¹.

Bu kapsamda şuna da dikkat etmek gerekmektedir ki NATO uluslararası askeri bir örgüttür. Örgüt üyelerine dışarıdan gelebilecek herhangi bir saldırı bütün NATO ülkelerine yapılmış sayılmaktadır ve bu süreçte bütün NATO ülkeleri saldırıyı yapan ülkeye karşı yaptırım uygulamakta ve bununla birlikte eğer bu saldırı savaş gereği ise NATO ülkelerinin tümü saldırıyı yapan ülkeye karşı NATO kanalıyla savaş ilan etmektedir.

Tüm NATO ülkelerinin askeri harcamalarına bakıldığında ise bu harcamaların dünyadaki askeri harcamaların yüzde yetmişinden fazlasını oluşturduğunu söylememiz gerekir. Ancak askeri harcamaların çoğunluğunun NATO'nun yapmasının yanında, bu örgüt dünya üzerinde savaşlarda caydırıcı bir güç olarak da görülmesi gerekir.

Bunun sonucu olarak dünyanın en büyük askeri kuruluşu olarak NATO'yu görmemiz de mümkün olmaktadır. Üye sayısı ile olsun, askeri harcamaların büyüklüğü konusunda olsun NATO hakikaten de dünyanın en büyük askeri kuruluşu olarak görülmektedir. Bu nedenle dünya üzerinde NATO'nun almış olduğu kararlara itiraz edebilecek bir güç bulunmamaktadır.

Soğuk Savaş zamanında Varşova Paktının, NATO karşısında bir güç olarak durduğu görülürken SSCB'nin dağılması sürecinden sonra Varşova Paktının da sona ermesiyle NATO karşısında belirli bir güç kalmamış olmakla birlikte son yıllarda Şanghay Beşlisi olarak da nitelenen kuruluş NATO karşısına bir güç olarak çıkmak istemektedir.

¹ Mehmet Saray, *Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya girişi-II Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve Belgeler*, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000, Ankara, s.9114-119.

1.2. NATO'nun Genişleme Süreci

İkinci Dünya Savaşından sonra, SSCB'nin, Avrupa ülkelerini askeri işgaller neticesinde siyasi olarak kendi tarafına çekmesi, Stalin politikalarının bu ülkelerde serbest seçimlere izin vermemesi sonucunda savaşın sona ermiş olmasına rağmen Türkiye'den de boğazların yönetimini ve bununla birlikte Kuzey Anadolu'dan toprak istemesi, Yunanistan dahil bütün Balkan devletleri üzerinde baskı oluşturması sonucunda Batı Avrupa ve ABD'nin karşı tedbir olarak 4 Nisan 1949 tarihinde KAA ile karşı durmaları neticesinde NATO'nun kurulması zorunlu hale gelmiştir.

Bu tarihte 12 ülkenin katılımıyla kurulan NATO, daha sonra 1952 yılında Yunanistan ve Türkiye'nin katılımıyla sınırlarını genişletmiştir. Buna karşı SSCB'nin öncülüğünde NATO'ya karşı Varşova Paktı kurulmuştur².

SSCB, NATO'ya karşı Varşova Paktını kurarak, sosyalist olarak adlandırılan ülkelerin dostluk, işbirliği ve karşılıklı olarak yardım anlaşmasını imzalamasını sağlamıştır. SSCB, Bulgaristan, Arnavutluk, Polonya, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Macaristan ve Romanya bu anlaşmaya imza atan ülkelerdir.

Bu kuruluşun Macaristan, Çekoslovakya ve Afganistan'ın işgalleri sırasında askeri güç olarak yer aldığı görülmektedir.

Varşova Paktının kuruluş nedenine gelindiğinde ise sosyalist ülkeleri bu örgüt içinde güçlendirmektir. Ayrıca NATO'nun askeri etkinliklerine karşı projeler hazırlamaktır. Kurucu Anlaşmanın ilk maddesinde de belirtildiği gibi Varşova Paktı üyelerinin ortak çıkarlarını ilgilendiren sorunlar karşısında ortak hareket etmektir.

Varşova Paktı Soğuk Savaşın sona ermesi ve SSCB'nin dağılmasıyla birlikte dağılmıştır. Bundan sonra da Varşova Paktında yer alan Avrupalı ülkelerin NATO'ya üye olarak girişleri sürecine geçilmiştir.

Soğuk Savaş sonrasında ise NATO, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini üyeliğe kabul ederek genişleme eğilimini devam ettirmiştir³. KAA ile Avrupa'nın

² Ali L. Karaosmanoğlu, *NATO'nun Dönüşümü*, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Akademik Dergi, s.5,6.

güvenliğini önceleyen NATO'nun doğu bloğundan kopan bu ülkeleri üye olarak kabul etmesi gayet normaldir.

NATO, genel itibari ile Avrupa ülkelerinin güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş ve bünyesinde ABD'nin de bulunduğu bir kuruluş olarak kurulmasına rağmen soğuk savaşın sona ermesinden sonra etki alanını genişleterek, SSCB'den ayrılan Avrupa ülkelerini de bünyesine almıştır.

NATO'nun, Yugoslavya'nın dağılması sürecinden sonra Bosna-Hersek'e, NATO üyesi bulunan ülkelere oluşan askeri barış gücü göndermesinin yanında, daha sonra Afganistan ve Irak gibi ülkelere de asker göndermiştir. Afganistan'ın ve Irak'ın Asya'da bulunmasına rağmen bu ülkelere barış gücü altında asker gönderilmesi NATO ülkelerinin güvenliğinin sağlanması amacıyla olmuştur.

Bütün bunlarla birlikte NATO'nun genişlemesinin açıklamaya muhtaç ve akılcı olmayan bir hata olarak yorumlanmasıdır. Bu durumun yani neden hata yapıldığının açıklanması gelindiğinde ise NATO'nun genişlemesinin en olumsuz yanı olarak Rusya'nın dışlanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun sonucunda da Rusya Amerikan karşıtı bir tutuma doğru itilmiş olmaktadır⁴.

Bu ortamda elbette ki Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte hakikaten de NATO'nun genişlemesinin Rusya'ya karşı olduğu yönünde dünya kamuoyunda öyle bir algı oluşmuştur. Bu süreçte Rusya'nın da bu genişlemeye karşı tavrını alması elbette ki en doğal hakkı olarak görülebilecektir.

Rusya da Soğuk Savaşın bitmesi ile birlikte boş durmayarak NATO karşısına nasıl bir güç ile çıkabileceğinin planlarını yapmaktadır. Bu kapsamda görülen bir birliktelik olarak Şanghay Beşlisini göstermek gerekmektedir. Rusya'nın NATO dışında bırakılmasıyla birlikte onun da bu kuruluşa karşı çeşitli faaliyetlerde bulunması da gayet normal olarak karşılanmaktadır.

³ Ali L. Karaosmanoğlu, *NATO'nun Dönüşümü*, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Akademik Dergi, s.14.

⁴ Şener Aktürk, *NATO Neden Genişledi*, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Akademik Dergi, s.76,77.

NATO'nun elbette ki bölgenin en güçlü ülkeleri arasında bulunan Rusya'yı da NATO'ya almayı düşünmesi gerekmektedir ancak Rusya'nın NATO'ya girişinin bazı olumsuz etkilerinin de olacağı görülmektedir. Bu olumsuz etkilerden çekinen NATO ülkeleri Rusya'yı bu kuruluşun dışında bırakmakla böyle bir tehlikeden uzaklaşacaklarını düşünmektedir.

Bununla birlikte doğu bloğu ülkelerinin hala Rusya'nın etkisinde olabilme olasılığının olması da ayrı bir konu olarak önümüze çıkmaktadır. Bu ülkelerde ne kadar da soğuk savaşın bitmesiyle yönünü batıya doğru yöneltmeler bile yöneticilerinin Rusya'ya karşı bir sempatilerin olma olasılığı bulunmaktadır.

Tüm bunlarla birlikte karışıklığın olduğu bölgelerde dünyanın neresinde olursa olsun NATO'nun taraf olması ve özellikle de sivil halka karşı yapılan saldırılara karşı tavrını belirlediği görülmektedir. Sadece Avrupa'nın güvenliğini değil diğer kıtalardaki güvenliğin sağlanmasında da NATO'nun önemli rol oynadığı bir gerçektir.

1.3. Türkiye'nin NATO'ya Girişi

Türkiye'nin, NATO'ya girişinde en önemli etmenlerden birisi Sovyet tehdididir. İngiltere ve ABD bu nedenle Türkiye lehine tavır takınmışlardır. Bunda Türkiye'nin kararlı siyaseti de önemli rol oynamıştır.

ABD ile iyileşen münasebetlerle birlikte Celal Bayar ve arkadaşlarının İsmet Paşa önderliğindeki CHP iktidarından ayrılarak Türkiye'nin çok partili demokratik bir hayata adım atmasıyla batıya yakınlaşma da hızlanmaya başlamıştır⁵. Celal Bayar'ın Batı ittifakına yönelmesinde önemli bir yerinin olduğu da bir gerçektir. Bu yönde çalışmaları ile Türkiye'nin yönünü batıya dönmesini sağlamış ve NATO'ya giriş bakımından ön adımların atılmasını sağlamıştır.

Bu dönemde hükümet gerekli olan etütleri yaparak hazırlıklarını tamamlamış ve Fransa, İngiltere ile birlikte ABD'ye, Atlantik Paktına alınma konusunda müracaat edilmiştir. Bu müracaat 11 Mayıs 1950 tarihinde İsmet Paşa

⁵ Mehmet Saray, *Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya Girişi-II Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve Belgeler*, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000, Ankara, s.92,93.

iktidarda iken olmuştur. Ancak bu müracaat İtalya'nın haricinde kalan diğer devletlerin vetosu ile karşılaşarak ret edilmiştir. Bundan sonra da DP iktidarında NATO'ya girmek için müracaat edilmesine rağmen bu teklif de ret edilmiştir⁶.

Bundan sonra da Celal Bayar, Atlantik Paktına girmek için uğraşlarına devam etmiştir. Ancak İngiltere'nin, NATO'nun Avrupa medeniyetlerini korumak amacıyla kurulduğunu düşünmesiyle birlikte Türkiye'nin, NATO'ya girmesini tereddütle karşılaması yanında ABD, Türkiye'nin NATO'ya girişini tam manasıyla desteklemiştir. Bunun sonucunda da Yunanistan'ın da NATO'ya alınması şart koşularak Türkiye'nin, NATO'ya girişine onay verilmiş ve Türkiye, Kuzey Atlantik Paktı'nın üyesi olmuştur.

Türkiye'nin, NATO'ya girişi konusunda en çok emeği geçenlerden birisi de devrin Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes, TBMM Başkanı Refik Koraltan ve Dışişleri Bakanı Mehmed Fuad Köprülü olmuştur⁷.

Elbette ki Türkiye'nin yönünü batıya çevirişinin ve NATO'ya üye olma konusundaki ısrarı yeni değildir. Türkiye Tanzimat Fermanından itibaren yönünü batıya doğru çevirmiş ve bu istikamette hiçbir şekilde taviz vermeden günümüze kadar gelmiştir. Türkiye her zaman geleceğini batı dünyasının içinde görmüştür.

Türkiye'nin NATO'ya girmesiyle birlikte bu kuruluşun asli bir üyesi olarak etkin bir rol oynadığı da görülmektedir. Bosna-Hersek'e barış gücü adı altında gönderilen askerler arasında Türk askerlerine de yer verilmesi, burada yaşayan Müslüman halka güven vermiş olmakla birlikte, Müslümanların kendilerine NATO şemsiyesi altında daha güvende hissetmelerini sağlamıştır.

Bunun yanında Afganistan'da ve Irak'ta da NATO askerleri arasında Türk askerlerinin de olması yine bu ülkelerde yaşayan Müslüman halka büyük bir moral kaynağı olmuştur. Ancak Yugoslavya'da ve Irak'ta seyreltilmiş uranyum kullanımı NATO'nun bu prestijini bozmakla birlikte yine de bu olay göz ardı edilerek NATO'nun, Avrupa'nın güvenliğini sağlama görevi ön plana çıkarılarak seyreltilmiş

⁶ Mehmet Saray, *Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya girişi-II Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve Belgeler*, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000, Ankara, s.99.

⁷ Mehmet Saray, *Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya girişi-II Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve Belgeler*, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000, Ankara, s.114.

uranyum kullanımı göz ardı edilmiştir. Halbuki seyreltilmiş uranyum kullanımı sonucunda, bu maddenin kullanıldığı ülkelerde kanser hastalığının oldukça arttığı görülmüştür.

Dünyaya BM ile birlikte barış gücü olarak gösterilen NATO'nun böyle bir silahı kullanması ise kabul edilebilecek bir durum değildir. Ancak bu silahın hangi karar alıcılar tarafından Yugoslavya ve Irak'ta kullanılmasına izin verildiği bilinmemekle birlikte, bu silahın kullanımına izin verenlerin en şiddetli şekilde cezalandırılmaları da gerekmektedir. Ancak NATO'nun böyle bir cezalandırma yoluna gitmeyeceği de görülmektedir.

Zaman zaman NATO'nun, Hıristiyan bir kuruluş olduğu dillendirilse bile Türkiye'nin, Müslüman bir ülke olarak bu kuruluşa üye olması ve her fırsatta NATO ülkesi olduğunu kanıtlarcasına NATO'nun bütün girişimlerinde rol oynaması bu düşünceyi çürüten en önemli göstergelerden birisi olmuştur.

Ancak tüm bunların yanında Türkiye'nin NATO'ya girmesindeki nedeni araştırarak olursak, Tanzimat Fermanından beri, 1876 Anayasası ile birlikte Türkiye yönünü hep batı tarafına doğru belirlemiştir. Ayrıca Türkiye'nin güvenlik arayışı ile birlikte Soğuk Savaş döneminde olsun, Soğuk Savaştan sonra olsun batı ile ilişkilerinde belirleyici rol oynamıştır. Ayrıca Türkiye'nin modernleşme sürecini de devam ettirmek istemesi NATO'ya girişinde oldukça belirgin etkenlerin başında yer almıştır. Türkiye'nin batı dışında ve NATO dışında bir kuruluşla işbirliği yapmasının mümkün olmadığı da görülmekle birlikte ülkemiz bu kapsamdaki araştırmalarını devamlı olarak yapmakta ve son olarak da Şanghay Beşlisine girebileceğini de açıklamış bulunmaktadır.

1.4. NATO'nun Kuvvet Kullanması

SSCB'nin beklenmedik bir şekilde dağılması ile dünyada soğuk savaşın aniden sona erışı, dünyanın uluslararası siyasetinde pek çok yapısal değişikliğin meydana gelmesine neden olmuştur. Yarım yüzyıla yakın bir süre içinde, Batı-Doğu blokları arasındaki etkileşim çerçevesinde şekillenen uluslararası siyaset, Doğu

Bloğu'nun çöküşü ile Batı'nın üstünlüğü söylemi doğrultusunda ve küreselleşme olgusu çerçevesinde yeniden şekillenmeye başlamıştır⁸.

Bu olaylar sonrasında 21'inci Yüzyılda güvenlik sorunu da değişime uğramış ve bunun sonucunda güvenlik düşüncesi terörizme doğru kaymaya başlamıştır. Bu yüzyılda soğuk savaşın bitmesiyle birlikte dünyayı tehdit eden en önemli sorun terörizm olmuştur. Bu da NATO'nun güvenlik konusundaki stratejisini değiştirmesine neden olmuştur.

Tüm bunlarla birlikte NATO'nun terörizm ile mücadele stratejisinin esasları açısından, 1999 stratejik konseptine göre hazırlanacak olan ve 2002 yılında onaylanmış olan NATO'nun terörizme karşı savunma askeri konsepti dokümanlarında yer aldığı görülmektedir.

Bu konsept dört temel esas üzerine inşa edilmiştir:

- Terörizmle Mücadelede Savunmaya Yönelik (önleyici) Tedbirler (Anti-terrorism),
- Terörizmle Mücadelede Karşı (bastırıcı) Tedbirler (Counter-terrorism), - Sonuç Yönetimi (Consequence Management),
- Askeri İşbirliği (Military Cooperation: BİO, Akdeniz Diyalogu, NATO-Rusya, NATO-Ukrayna Konseyleri)⁹.

Bu konseptte bakıldığında, İttifak güçlerinin terörist saldırılarını caydırma, engelleme, önleminin yanında bu saldırılara karşı savunma durumlarında hazırlıklı olunması belirtilmektedir. Bu amaç doğrultusunda İttifak güçlerinin gerekli bulunan her yere, coğrafi sınırlardan bağımsız olmak şartıyla konuşlandırılmasına hazır hale getirilmesi düşünülmüştür.

Bu aşamada denilebilir ki Türkiye, NATO'ya, Sovyetler Birliğinin tehdidinden korunmak için girmiştir. Bunun yanında NATO ülkeleri de Avrupa'yı

⁸ Eyyub Kandemir, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Açısından Soğuk Savaş Sonrası Dönemde NATO Ve Terörizmle Mücadele*, TAAD, Yıl: 5, Sayı 19 (Ekim 2014), s.843,844.

⁹ Eyyub Kandemir, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Açısından Soğuk Savaş Sonrası Dönemde NATO Ve Terörizmle Mücadele*, TAAD, Yıl: 5, Sayı 19 (Ekim 2014), s.852,853.

tehdit edecek Sovyetler Birliğini, Türkiye'yi NATO'ya alarak önlemeyi düşünmüştür.

Türkiye'nin stratejik konumuna gelindiğinde ise sadece Sovyetler Birliği ile sınır olmasından ve Sovyet tehdidinin Asya'dan, Türkiye üzerinden gelebileceği düşünülmekle birlikte, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan ülke olarak, ayrıca Sovyetler Birliğinin, deniz gücünü kullanabilmesi için boğazları kullanmak zorunda olması Türkiye'nin stratejik konumunu ortaya koymaktadır.

ASALA, amaçları ile birlikte izlediği politikalar gereği üç yönlü desteği arkasına almıştır. Bunların başında Sovyetler Birliğinin geldiği de bilinen bir gerçektir. Doğu bloku ve Sosyalist ülkeler de Türkiye'yi iç ve dış tehdit unsurlarıyla yıpratmayı düşünen Sovyetler Birliği, ASALA'nın kuruluşunda etkin rol oynamıştır¹⁰.

Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte NATO üyesi ülkelerin arasında Türkiye'nin öneminin kalmayacağı gibi bir düşünce oluşsa bile, Türkiye'nin her zaman coğrafi ve stratejik konumunu koruduğu da bir gerçektir. Soğuk savaş döneminde iki kutuplu bir dünya bulunurken ve bu iki kutbun çekişmesi gün yüzüne çıkarken, SSCB'nin dağılmasıyla birlikte tek kutuplu bir dünya anlayışının ortaya çıkmasıyla birlikte terör olayları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Batı dünyasının ve ABD'nin terör kaynağı olarak Müslüman ülkeleri göstermeleriyle birlikte, NATO üyesi olan Türkiye'yi de bu terör örgütleriyle mücadelede yanlarında görmek istemişlerdir. Müslüman bir ülke olan Türkiye'nin bu yeni durum karşısında batı dünyası ve ABD ile birlikte yer aldığı ve ister İslami, ister İslam dışı terör örgütleri ile mücadele edeceğini, aldığı tavırlarla dünyaya göstermiştir. Bu çerçevede davranarak NATO ülkelerinin de güvenini kazanmıştır.

NATO'nun terörizmle mücadeledeki rolüne yönelik olarak; teknoloji kullanımı ve kapasite artırma faaliyetlerini aşağıda yer aldığı şekliyle özetlemek mümkündür.

¹⁰ <http://www.turkishnews.com/tr/content/2013/04/25/asala-ermenistanin-kurtulusu-icin-ermeni-gizli-ordusu/>

- Kimyasal Biyolojik Radyoaktif Nükleer (KBRN) savunma çalışmaları (Temmuz 2007 tarihinde Vyskov Çek Cumhuriyeti'nde faaliyete geçen Müşterek KBRN Mükemmeliyet Merkezi (Joint Chemical Biological, Radiological and Nuclear Defence Centre of Excellence),
- Siber terörizme karşı önlemler (Belçika'da bulunan NATO Siber Savunma ve Karşı Tedbirler Birimi ile Mayıs 2008'de Tallinn Estonya'da kurulan Siber Savunma Mükemmeliyet Merkezi (NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence),
- NATO Güvenlik Ofisi altında kurulan Terörist Tehdit İstihbarat Birimi-TTIU aracılığıyla geliştirilmiş istihbarat paylaşımı,
- Terörizmin ekonomik ve finansal boyutu ile mücadele, - Mükemmeliyet merkezlerinin katkıları (Haziran 2005'te Ankara Türkiye'de Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi "TMMM" Komutanlığının kurulması),
- NATO Bilim Yoluyla Barış ve Güvenlik Programı¹¹.

NATO'nun dünyanın herhangi bir bölgesinde sivil halkı da etkileyecek şekilde kimyasal silah kullanımına karşı olduğu bilinmekle birlikte, bu örgüt de gerektiğinde sivil halkı etkileyecek silahları kullanmaktan kaçınmamıştır. Bunu da en açık şekilde açıklamıştır. Yugoslavya'da olsun, Irak'ta olsun seyreltilmiş uranyum içeren silahları kullanarak sivil halkın hayatını da tehlikeye düşürmüştür. Bu silahı kullandığını da daha sonra NATO yetkilileri açıklamıştır.

¹¹ Eyyub Kandemir, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Açısından Soğuk Savaş Sonrası Dönemde NATO Ve Terörizmle Mücadele*, TAAD, Yıl: 5, Sayı 19 (Ekim 2014), s.854.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Türkiye'nin NATO Bünyesinde Asker Gönderdiği Ülkeler

2.1.1. Bosna-Hersek ve Kosova

NATO, kuruluşundan sonra ilk askeri hareketini Yugoslavya'nın dağılması sürecinde 1992 ile 1995 yılları arasında Bosna-Hersek'te yapmıştır. Daha sonra 1999 yılında Yugoslavya'da bu hareketi devam ettirmiştir.

Yugoslavya'da başlayan iç savaş neticesinde BM'nin kendisine kuvvet kullanma imkanı ve kabiliyetine sahip bir müttefik araması ve NATO'nun bu müttefikliği kabul etmesiyle birlikte NATO'nun, Yugoslavya'da güvenliği ve barışı sağlamak amacıyla asker bulundurmaya karar vermesi sağlanmıştır¹².

NATO'nun zaman zaman hedef aldığı ülkelerde insan haklarına uygun olmayan hareketlerine de rastlamak mümkündür. Bu hareket NATO'nun, Yugoslavya ve Irak'ta kanser yapma riski büyük olan uranyumu, yapılan bombalamalarda kullanmasıdır.

NATO, Yugoslavya topraklarına 27 bin seyreltilmiş uranyum içeren bomba attığını kabul etmiştir. NATO, tüm uluslararası anlaşmalarda yasaklanmış olan uranyumu ise meşru bir silah olarak göstermeye çalışmıştır. Uranyumun kesinlikle kanser yapmadığını savunan NATO'nun aksine bilim adamları kesinlikle uranyumun kanser yaptığını ve bununla birlikte bu bombaların kullanılmasının savaş suçu olduğunu iddia etmişlerdir. Yugoslavya Tıp Birliğinin raporuna göre bu bombaların kullanılmasından sonra 9 bin kişide kansere rastlandığını bildirmiştir. Bunlardan 4 bini ise çocuk olarak tespit edilmiştir¹³.

Bir kısım insanın korunması amacıyla barış gücü olarak gittiği bölgede kanser yapma olasılığı yüksek olan bombaları kullanması, uluslararası camiada da şaşkınlıkla karşılanmıştır. Bu aşamada Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'ın da bu

¹² Ali L. Karaosmanoğlu, *NATO'nun Dönüşümü*, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Akademik Dergi, s.14.

¹³ Aydınlik Gazetesi, 21 Ocak 2001, s.21.

bombalardan etkilendiği ve bu bomba kalıntılarının etkisi altında bulunduğu bildirilmiştir.

Tüm bunlarla birlikte NATO'nun, Yugoslavya'ya düzenlediği bombardıman da halk tarafından çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bu bombardımanın ardından bir yıl geçmesiyle birlikte NATO'nun bombardımanı Kosova'nın çeşitli yerlerinde büyük bir coşku ile kutlanırken, bu kutlamalara başkent Pristine'de ilkokul öğrencileri renkli giysilerle düzenledikleri maskeli baloda barış ve sevgi gösterilerine yer vermişlerdir.

Bu bombardımanın yapıldığı Belgrat'ta hayatını kaybedenlerin yakınları St. Marko Ortodox Kilisesinde, Yugoslavya Cumhurbaşkanı Vojislav Kostunitsa'nın da katıldığı dini bir tören ile anılmışlardır. Kosova'da etnik temizlik hareketini başlatan Slobodan Miloşeviç'e sempati duyanlar da başkent Belgrat'ta yürüyüş düzenlemişlerdir.

Belgrat yönetiminin Kosova'da yaşayan Sırpların dışında kalan halkları sindirme operasyonuna son vermek amacıyla 24 Mart tarihinde başlattığı NATO bombardımanı tam 78 gün sürmüřtür¹⁴.

NATO'nun bu görevi kabul etmesiyle birlikte Yugoslavya'ya silah ambargosunun denetlenmesi işini üzerine almıştır. Ayrıca Bosna Hersek ve Hırvatistan hava sahasını Sırp uçaklarına ve helikopterlerine kapatılmasını sağlamıştır.

NATO'nun böyle bir insanlık suçunu işlemesi batı dünyası tarafından görmezden gelinmiştir. Ancak bu olayların Avrupa'nın göbeğinde olması da ayrı bir garabettir. Bu bombaların kullanıldığı bölgedeki sivil insanların hayatının tehlikeye atılması NATO'nun bir barış gücü olduğu düşüncesini gölgelemektedir. Bir de Bosna-Hersek'e NATO'nun, BM ile birlikte girmiş olması BM'nin de bu suça iştirak ettiğini anlatmaya yeterlidir. Oldukça fazla barış ve demokrasiden bahseden bu iki kuruluşun savaş suçu olarak nitelenen silahları kullanması dünyada etik olarak karşılanmamıştır.

¹⁴ Akşam Gazetesi, 25Mart 2001, s.14.

Hakikaten de Kosova ve Bosna-Hersek’de yüzyılın en büyük katliamlarından birisi yapıldığı gibi halkın da çok cefalar çektiği muhakkaktır.

NATO’da, Türkiye’nin rolüne dönecek olursak, Türk devlet adamları da zaman zaman NATO’nun barış gücü olarak girdiği ülkelere ziyarette bulunmuşlardır. Bunlardan bir tanesi de Ali Babacan’dır. Ali Babacan, Dışişleri Bakanlığı görevinde bulunurken Bosna-Hersek’i ziyarette bulunmuştur. Burada bir Türk gücünün olmasının bu ziyaretlerde belirleyici etken olduğu da görülmektedir.

Bosna-Hersek’in başkenti olan Saraybosna’da temaslarda da bulunan Babacan, ayrıca Bosna-Hersek Dışişleri Bakanı Sven Alkalaj ile de görüşmüştür. Babacan bu görüşmeden sonra iki ülkenin halkları arasında kalpten kalbe yakın ve farklı bağlar olduğunu ifade etmiştir. Bosna-Hersek’in toprak bütünlüğünün korunmasını son derece önemseydiğini bildirirken, bu çerçevede Bosna-Hersek’in egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunmasını son derece önemseydiklerinin de altını çizmiştir. Bosna-Hersek’teki istikrarı güçlendirmenin ve öngörülebilir bir ülke yapılmasının Bosna-Hersek’lilerin elinde olduğunu ifade etmiştir.

Bu kapsamda yapılan ziyarette Ali Babacan, Bosna-Hersek’in, NATO ve Avrupa Birliği hedeflerinin önemli olduğunu belirtirken, özellikle AB hedeflerinin Bosna-Hersek’i çok daha öngörülebilir bir ülke yapma konusunda ileri taşıyacağını söylemiştir¹⁵.

Bosna-Hersek gibi Yugoslavya’dan kopan ve yeni bir devlet olarak ayaklarının üstünde duran bir ülke olması çerçevesinde halkının büyük çoğunluğunun Müslüman olması da Türk yetkililerin bu ülkeye sıcak bakmalarına neden olmuştur. Türkiye’nin, bu ülkenin NATO’ya üyeliğini de önemseydiğinin belirtilmesi ayrı bir jest olarak görülmelidir.

Bununla birlikte Türkiye’nin Bosna-Hersek’in toprak bütünlüğünü önemsemesi ve iki ülke arasında dostluğun öne çıkarılması Dışişleri Bakanımızın bu ülkeyi ziyaretiyle bir daha kanıtlanmış olmaktadır. Ayrıca bu durumun ziyarette dillendirilmesi de ayrıca önemlidir.

¹⁵ Cumhuriyet, 15 Ocak 2009.

Türkiye'nin, Bosna-Hersek'te NATO gücü olarak asker bulundurmasının da bu kapsamda Türkiye'nin Bosna-Hersek'i önemseyişinin en önemli göstergelerinden birisidir.

2.1.2. Afganistan

ABD'de ikiz kulelerin vurulduğu 11 Eylül saldırısından sonra NATO, tarihinde ilk defa Avrupa dışında bir ülkeye, Afganistan'a operasyon düzenlemiştir. Türkiye de insani düşüncelerle bu operasyona katkı vererek bu amaç doğrultusunda oluşturulmuş olan çokuluslu güce komuta etmiştir¹⁶.

7 Ekil 2001 tarihinde başlayan ve ABD ile birlikte İngiltere'nin hava saldırılarından sonra NATO güçlerinin de Afganistan'a asker indirdikleri görülmüştür. Bunun nedenine gelindiğinde ise Usame bin Ladin'in yakalanması ve Taliban'a yandaş güçlerin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Afganistan'da asker bulundurulmasının nedeni ise burada iç güvenliğin de sağlanmasının amaçlanmasıdır.

Afganistan'da, NATO kuvvetlerinin bulunduğu sırada birçok olay da meydana gelmiştir. Bunlardan birisi de Afganistan'da Taliban komutanının öldürüldüğünün NATO birimleri tarafından bildirilmesidir. NATO bu çerçevede Taliban komutanının kimliğinin Molla Esad olduğunu bildirmekle birlikte operasyonun da Helmand vilayetinde düzenlendiğini belirtmiştir.

Bu kapsamda Esad'ın da Helmand'ın, Garmser bölgesinde düzenlenmiş olan saldırılar ile bağlantısı olduğu ifade edilmiştir¹⁷.

Bu da göstermektedir ki ülkeler çıkarları doğrultusunda her bölgede faaliyet gösterebilmektedir. Suriye lideri Esad'ın Afganistan'da bir saldırı ile bağlantısının bulunması da düşündürücüdür. Bununla birlikte Müslüman ülkelerin bu tür faaliyetleri batı dünyasında Müslümanlara terörist olarak bakılmasına da neden olmuştur. ABD olsun, Avrupa ülkeleri olsun bu yönde Müslümanlara tedbirli

¹⁶ Tarık Oğuzlu, *NATO ve Türkiye: Dönüşen İttifakın Sorgulayan Üyesi*, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümü Akademik Dergi, s.103.

¹⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 22 Kasım 2008.

yaklaşmaya başlamışlardır. Ancak o yıllarda Türkiye belirlediği politikası ile bu düşüncenin yanlışlığını ortaya koymaya çalışmıştır.

Ancak NATO'nun, Afganistan'da tam bir başarı sağladığı söylenememektedir. Çünkü Afganistan'da oluşan kargaşayı önleme ve Pakistan'a sığınan Afgan mültecilere karşı sorumluluklarını yerine getirmesi gereken NATO tam manasıyla bu görevini yerine getirememiş ve Afganistan'da bütün dünyanın hemfikir olduğu şekilde batağa saplanmıştır.

Bununla birlikte Afganistan'da faaliyetlerini sürdüren Taliban'ın zaman zaman NATO üslerine saldırılar düzenlediği de bilinmektedir. Bu kapsamda yapılan saldırılarda NATO askerlerinden ölenlerin ve yaralananların da olduğu bilinmektedir. Bu saldırıların sıklığı ise NATO'nun Avrupa'nın güvenliğini öne alırken kendi güvenliğini sağlayamadığı gibi bir düşünceyi ortaya çıkarmaktadır.

Bunun yanında NATO güçleri de Taliban'a karşı saldırılar düzenlemektedir. Ancak bu saldırılarda kesinlikle sivil halka da zarar verildiği görülmektedir. Bu sivil ölümleri ile birlikte yöre halkında NATO'ya karşı bakışında değişikliklere neden olmaktadır.

Tüm bunlarla birlikte Türkiye'nin Afganistan'da 800 asker bulundurduğu bilinmektedir. NATO, Türkiye ile sınırları boyunca istihbarat ve bilgi paylaşımı yönünden birlikte çalışmaktadır. Bu alanda İslam dünyasında nasıl hareket edileceği konusunda Türkiye, NATO'ya bilgiler vermekte ve bu durumda NATO bu bilgiler dahilinde Afganistan'daki planlarını şekillendirmektedir.

Ancak NATO'nun Afganistan'daki faaliyetleri sırasında Türk askerlerinin de şehit düştüğü görülmektedir. Bu da Türk kamuoyunda Türkiye'nin Afganistan'da ne işinin olduğu sorusunu gündeme getirmektedir.

Genel Kurmay Başkanlığının yaptığı açıklamada ise Türk askerinin Afganistan'da ulusal güvenlik güçlerini eğitmek amacıyla bulunduğu açıklanmaktadır.

NATO bünyesinde görev yapmak amacıyla kurulan UGYK'nin sorumluluk alanı ilk başlarda sadece başkent Kabil ve çevresi olarak ele alınmışken, bir süre sonra tüm Afganistan'ı kapsayacak şekle geldiği de görülmektedir.

2.1.3. Irak

2003 yılında Irak'ın işgali sonucunda ABD'nin etkisi ve baskısı sonucunda NATO, Ortadoğu'da yeni bir görev alanına kavuşmuştur. NATO ister istemez beliren koşullar dahilinde kendisini Irak'ta bulmuştur.

Bu görev sadece Irak ulusal güçlerine eğitim verilmesi olarak düşünülmüşse de NATO'yu, Irak'ta, ABD'ye muhalif unsurların ve terör örgütlerinin hedefi haline getirmiştir¹⁸.

Bu nedenlerle NATO, Irak'ta da Afganistan'da olduğu gibi çamura saplanmış ve Irak'ta da görevini tam anlamıyla yerine getirememiştir. Tüm bunlara bakıldığında ise şunları söylemek mümkündür ki Avrupa'da, NATO'nun görev yaptığı Bosna Hersek ve Kosova'da amaç tam gerçekleştirilememiş olsa da bu bölgenin sükûnetini sağlamış ve Avrupa'nın güvenliğine katkı sağlamıştır. Ancak Avrupa dışına çıkıldığında görülmektedir ki Irak'ta olsun, Afganistan'da olsun NATO görevini tam anlamıyla yerine getirememiştir. Belki de tam asıl amacı olan Avrupa'da gösterdiği çabayı bu bölgelerde tam anlamıyla gösterememiştir.

Ayrıca Türkiye, Irak sınırında da NATO ile birlikte hareket ederek bu alanda bilgi paylaşımına da çok önem vermiştir. Türkiye'nin güçlü bir duruşu olmakla birlikte, yetenekli bir orduya sahip olması ve kuvvetli bir ülke olarak NATO içinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

NATO'nun, Yugoslavya'ya karşı seyreltilmiş uranyum içeren bombalar kullandığı haberi ve bu haberle birlikte NATO'nun bu bombaları kullandığını açıklamakla birlikte, uranyumun kanser yapmadığını açıklaması dünyada tepki ile karşılanmıştır.

¹⁸ Haktan Birsal, *Başlangıçtan Günümüze NATO Sorunları "Madalyonun İki Yüzü"*, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.115.

Bu bombaları ilk kez 1943 yılında ABD'nin kullandığı bilinmektedir. ABD Savunma Bakanlığının ilgili birimleri 1943'te askeri silah olarak kullanılabilen radyoaktif maddelerin bir listesini yapmıştır. Bu listede seyreltilmiş uranyum da bulunmaktadır.

Bunun yanında seyreltilmiş uranyum bulunan bombalar 1991 yılında Irak'ta, 1995 yılında Bosna'da ve 1999 yılında Yugoslavya'da kullanılmıştır. Irak ve Bosna'da yaşanan bu bombalamalardan sonra BM İnsan Hakları Mahkemesi, 1996 ile 1997 yıllarında aldığı kararlarla seyreltilmiş uranyum bulunan bombaların kullanılmasını yasaklamıştır. Bununla birlikte mahkeme bu tür silahları, kitle imha silahı olarak da listeye almıştır.

ABD seyreltilmiş uranyum içeren silahları Irak'ta kullandığını savaşın sonuna kadar doğrulamamıştır. Pentagon bu silahları Irak'ta kullandığını ancak 1999 yılında açıklamıştır¹⁹.

Dünyada demokrasi havarisi olarak görülen Amerika Birleşik Devletlerinin bu silahları kullanması şaşkıncı görülmektedir. Yine demokrasiye bağlılıklarını her fırsatta dile getiren Avrupa'nın bu kullanılan silahlara tepkisi ise oldukça zayıf olmuştur. Dünyanın karışık olan bölgelerine barışı ve demokrasiyi götürdüğünü iddia eden Amerika Birleşik Devletlerinin ve NATO'nun böyle bir silahı ihvanları etkileyecek şekilde kullanmaları üzücüdür. Kaldı ki Amerika Birleşik Devletlerinin, Irak'a, bu ülkenin kimyasal silah kullandığını iddia ederek girmesi ve burada seyreltilmiş uranyum kullanması oldukça düşündürücüdür.

2.1.4. Kore

Kore Savaşı, 1950-1953 yıllarında Kuzey Kore ile Güney Kore arasında yapılan savaştır. Soğuk savaşın ilk savaşı olması nedeniyle dünyada yankı uyandırmıştır. Bu savaş Amerika Birleşik Devletleri ve müttefiklerinin, sonrasında Çin halk Cumhuriyetinin müdahale etmesiyle uluslararası bir boyut kazanan Kore Savaşı, 1953 yılından9 sonra büyük bir çatışma olmamasına rağmen yıllarca sürmüştür.

¹⁹ Aydınlik Gazetesi, 21 Ocak 2001, s.21.

ve 2007 yılında Kuzey Kore ile Güney Kore'nin barış anlaşması imzalamasının ardından sona ermiştir.

Kore Savaşı başlayıp 25 Haziran 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler konseyinin, Amerika Birleşik Devletlerinin talebiyle Kore'ye müdahale kararı almasıyla, ilk asker göndermeyi teklif eden ülke Türkiye olmuştur. Bunun akabinde de 25 Temmuz 1950 tarihinde Türkiye Kore'ye 4500 kişilik bir birlik gönderme kararı almıştır. Bu duruma muhalefet sadece kararın Türkiye Büyük Millet meclisinde alınmamış, dolayısıyla eleştirilerini bildirmiştir. Bundan başka da herhangi bir eleştiri Kore'ye asker gönderme konusunda yapılmamıştır.

Türkiye'nin Kore Savaşına katılma nedenlerinden en önemlisi NATO şemsiyesi altına girmek istemesi ve bu nedenle böyle bir girişimde bulunmasıdır. Elbette ki Türkiye'nin NATO'ya kabul edilmesinde, Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında Kore'ye asker göndermesinin de etkisi olmuştur²⁰.

²⁰ <http://www.bilinmeyenler.org/kore-savasi-ve-turkiye.html>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1990-2015 TARİHLERİ ARASINDA NATO'NUN TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI

3.1 Akşam Gazetesi

Türkiye'nin, NATO'ya üyeliği her zaman tartışmalı olmuştur. Bu tartışmalar yurt içinde olduğu gibi, NATO ülkeleri de bu durumu zaman zaman tartışmaya açmıştır.

Bazı zamanlarda Türkiye'nin, NATO üyeliğinin tehlikeye girdiği hususunda haberler de gazete sütunlarında görülmektedir. Bu gazeteler dış kaynaklı olup, bizim gazetelerimizin sütunlarına da taşınmıştır.

Almanya'nın önde gelen gazetelerinden Die Zeit, Türkiye'ye yönelik silah ambargosunun yerinde bir karar olduğunu vurgulayarak, Türkiye'nin NATO üyeliğinin askıya alınmasının söz konusu olabileceğini öne sürmüştür.

Akşam Gazetesi muhabirlerinden Rahmi Turan'ın, Münih'ten bildirdiği habere dayanarak Türkiye'ye yönelik olarak artan Alman baskısı yeni boyutlar kazanmaktadır. Bu Türkiye, Avrupalı değil başlığıyla çıkan Alman gazetesi, Türkiye'nin, Kuzey Irak harekatiyle birlikte Kürtlerin Almanya'da eylem yapmalarını onaylamadığını belirtip, Almanya'da yaşayan Türklerin işyerlerini kundaklayan PKK yandaşlarını da ağır bir şekilde eleştirmiştir.

Bu kapsamda bir demeç veren Alman Hür Demokrat Parti Milletvekili Burkhard Hirsch, kendi iç çatışmasını Almanya'ya taşıyan Kürtlerin geri gönderilmesini isterken Türkiye'deki sorunlar arasında ilişki kurmanın oldukça zor olduğunu belirtmiştir.

Bütün bunlarla birlikte Die Zeit, Kuzey Irak'taki hareketin uzadığı bir anda Türkiye'nin, AB hayallerinin azaldığını öne sürmüştür. Yüzde yüz elli enflasyon, eski gelişme hızı, kamu açıkları ile dünyadaki en hassas coğrafyasında bulunan

Türkiye'nin sağlam bir faktörden ve bununla birlikte batı prensiplerinden hızla uzaklaştığını ifade etmiştir.

Bu gazetede bütün bunlarla birlikte Türkiye'nin Gümrük Birliğinden başka Avrupa Konseyinden Türkiye'ye yönelik olarak bir karar çıkmasının yanında Türkiye'nin NATO üyeliğinin askıya alınması noktasının da gündeme alınmasının gerektiği yazılmıştır²¹.

Ancak Türkiye'nin NATO için önemi de azımsanmayacak ölçüdedir. Avrupa içinden gelen tehlikelere karşı NATO'nun kendi içinde önlem alabilmesi mümkün olabilirken, özellikle de Ortadoğu'da, Avrupa için oluşabilecek bir tehlike halinde Türkiye bu tehlikeye kalkan olabilecektir. Bu nedenle Avrupa'nın ve NATO üyelerinin Türkiye'yi gözden çıkarmaları oldukça güç gözükmektedir. Her ortamda Türkiye'nin üyeliğinin çok sağlam olmadığını söyleyen NATO ülkeleri iş Türkiye'yi üyelikten çıkarmaya geldiğinde geri adım atmaktadır. Bunun nedeninin de yukarıda saydığımız nedenlerden kaynaklandığı muhakkaktır.

Türkiye'nin NATO üyeliğinden çıkarılması kadar gündemde olan ve yine yurt içinde ve yurt dışında dillendirilen bir başka konu ise Türkiye'nin NATO üyesi olan tek Müslüman ülke olmasıdır. Bu kapsamda yurt içinde yapılan tartışmalarda genellikle Türkiye'nin batı emperyalizmine hizmet ettiği yönünde olmaktadır. Ayrıca NATO'nun bir Hıristiyan kuruluşu olduğu da devamlı surette dillendirilmektedir.

Akşam Gazetesindeki köşe yazısında Rıza Zelyut, NATO'nun bir Hıristiyan kuruluşu olduğuyla ilgili görüşlere karşı bir tez olarak NATO'nun mezheplerin, tekkelerin, tarikatların Batı'da bir uzlaşmaya vardığından hareketle İslam dünyasının bunun tam aksine bu tür kuruluşlara pirim tanıdığını dile getirmiştir.

İslam dünyasında biçimci tapınmayı, inancın yerine koymuş olan bazı fanatik guruplara bakıldığında dünyanın İslam tehdidi karşısında bulunduğu düşüncesinin hızla yayılmasıyla birlikte, NATO Genel Sekreterliğinin bile artık bu düşüncüyü bayrak edindiğini savunmuştur²².

²¹ Akşam Gazetesi, 1 Nisan 1995, s.7.

²² Akşam Gazetesi, 2 Nisan 1995, s.8.

Hakikaten de NATO'ya üye ülkelerin çoğunluğunun Hıristiyan ülke olması, İslam karşıtlığını zaman zaman bu kurumda da öne çıkarmaktadır. Bu düşüncenin körüklenmesine ise aşırı radikal dini kuruluşların katkısının ise azımsanmayacak oranda olduğunu söylememizde sakınca bulunmamaktadır.

Akşam Gazetesindeki köşesinde Avrupa Ordusu-1 başlıklı yazısında Coşkun Kırca, AB'den alınan bilgilere dayanarak, hava ve deniz kuvvetleri dahil 60 bin kişilik bir Avrupa ordusunun 2004 yılında kurulacağını ve bu ordunun NATO dahilinde özerk bir varlığa sahip olacağına değinmiştir.

Kırca'nın bu yazısına göre bu orduda, Türkiye'nin de yer alacağı savunulsa bile, bu birliği oluşturan ülkelerin AB'ye üye ülkeler olacağını ve bu durumda AB üyesi olmayan Türkiye'nin bu ordu içinde olamayacağı savunulmaktadır.

AB'nin, NATO bünyesinde böyle bir ordu kurması halinde Türkiye'nin bu orduya asker vermesi durumunda bile komuta kademesinde olmasının imkansızlığı da vurgulanmaktadır. Ancak bu durumun Fransa gibi bazı ülkelerin kabullenebileceği bir özel anlaşmayla AB ile Türkiye arasında bir anlaşma yapılmasıyla aşılabileceği dillendirilmektedir.

AB ve ABD'nin de onay verdiği böyle bir ordunun kuruluş amacı Rusya'nın, AB ülkelerine yapacağı saldırıya karşı korunma amacıyla olduğu görülmektedir. Ancak tüm bunlarla birlikte Avrupa ordusu projesinin, Kuzey Atlantik İttifakının uygulanmasına bir zarar vermeyeceği görüşüdür²³.

Türkiye'nin, NATO üyeliği ülke içinde ve dışında tartışılırken Yunanistan halkı da NATO tatbikatlarına tepki göstermektedir. Yunanistan'da, Mora halkı 23 Mayıs ile 28 Mayıs tarihleri arasında düzenlenecek olan New Spirit isimli barış için ortaklık NATO tatbikatına karşı ayaklanmıştır.

Bu tatbikat Yunanistan'ın öncülüğünde, ABD, Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk askeri birliklerinin katılımıyla yapılacak ve bununla birlikte Kalamata bölgesinde çıkartma operasyonlarıyla tamamlanacaktır. Tatbikatın planında yer

²³ Akşam Gazetesi,6 Nisan 2001, s.10.

almasına rağmen Yunanlıların sudan bahanelerle karşı çıkması dolayısıyla NATO'nun karar alması sonucunda Türkiye bu tatbikata katılmayacaktır.

Bu tatbikata karşı kamuoyu oluşturmaya çalışan Mora Barış Komitesi, BİO tatbikatının Kuzey Afrika ile Ortadoğu ülkelerine yönelik bir saldırı senaryosu içerdiği için engellenmesini istemiştir. Halktan gelen bu baskılar sonucunda Yunanistan Savunma Bakanı tatbikatın Mora ve Kalamata bölgesinde depremzedelere yardım amacını güttüğünü açıklamıştır.

Bu kapsamda Arnavutluk, Bulgaristan ve Romanya'nın ilk defa bir NATO tatbikatına katılacak olmalarıyla birlikte, Yunanistan'da Mora'nın çeşitli bölgelerinden gelecek olan Yunanlıların kurdukları örgütlerin öncülüğünde Keningos meydanında bir gösteri yapacakları ve bir diğer gün de ABD Büyükelçiliğine yürüyüş yapacakları söylenmektedir²⁴.

Soğuk Savaş bittikten sonra doğu bloğu çökmüş ve bunun neticesinde doğu bloğu ülkeleri zaman içinde NATO'ya üye olarak kabul edilmişlerdir. Bu çerçevede NATO üyesi ülkelerde yapılan görüşmeler ilk olarak bir doğu bloğu ülkesinde yapılmıştır. NATO üyesi ülkelerin parlamenterlerinden oluşan KAA, Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de toplanma kararı almıştır. 26, 29 Mayıs tarihlerinde yapılacak olan bu görüşmelerde NATO'nun genişlemesi ve yeni üyelere açılması konu edilecektir. Toplantılarda 16 üye ülkenin parlamenterleri yanında 15 orta ve doğu Avrupa ülkesinin parlamenterleri de bulunacaktır.

NATO'ya yeni üye olmaya aday Orta ve doğu Avrupa ülkeleri şunlardır:

1. Arnavutluk
2. Beyaz Rusya
3. Bulgaristan
4. Çek Cumhuriyeti
5. Estonya

²⁴ Akşam Gazetesi, 20 Mayıs 1995, s.8.

6. Macaristan

7. Letonya

8. Litvanya

9. Moldova

10. Polonya

11. Romanya

12. Rusya Federasyonu

13. Slovakya

14. Slovenya

15. Ukrayna

Budapeşte’de yapılacak olan bu görüşmelerde NATO’nun geleceği de masaya yatırılırken NATO’nun genişlemesi ve yeni üyelere açılması konusu en önemli konu olarak ele alınacaktır.

Bunların yanında gündemde ayrıca Bosna’daki durum ile birlikte Barış için ortaklık anlaşmasıyla ilgili gelişmelerin incelenmesiyle birlikte barışın korunması girişimlerine NATO’nun katkısının tartışılması, kitle imha silahlarının yayılmasına yönelik olarak önlemler gibi maddelerin görüşülmesi düşünülmektedir.

Bu görüşmeler içinde KAA bünyesinde faaliyet göstermekte olan siyasi Komisyon, Savunma ve Güvenlik Komisyonu, Ekonomik İşler Komisyonu gibi oluşumlar da çeşitli raporları inceleyeceklerdir. KAA toplantılarında Türkiye’yi Türkiye Büyük Millet meclisi üyesi 12 milletvekili temsil edecektir. Ancak KAA’nın görüşleri ve kararları NATO açısından bağlayıcı olarak kabul edilmemektedir.

Tüm bunlarla birlikte KAA Başkanı Alman Sosyal Demokrat Karsten Voigh, NATO’ya katılacak ilk ülkelerin Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan ve Slovenya olabileceğini savunmakla birlikte 1996-1998 yıllarında bu

ülkelerin üyeliklerinin gerçekleşebileceğini söylemiştir. Ayrıca Voigh, Rusya ve Ukrayna'nın ise görünür gelecekte NATO'ya üyeliklerinin mümkün olmadığını, bu ülkelere bu sonucun açıkça söylenmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁵.

NATO içinde yapılan toplantılara TBMM'den 12 Milletvekilinin de katılması, NATO'nun Türkiye'ye verdiği önemi gösterirken, Türkiye'nin de NATO'yu önemseydiğini göstermektedir. Bununla birlikte NATO'ya yeni üyelerin alınacağı görülmekle birlikte, bu ülkelerin içinde Müslüman ülke bulunmaması da ayrıca dikkatleri çekerken, Türkiye NATO içinde tek Müslüman ülke olma özelliğini devam ettirecektir. Bu ülkelerde Müslüman halk olsa bile azınlık olarak görülmektedir.

NATO üyesi olan iki komşu ülke Türkiye ile Yunanistan arasında hava sahası ve Ege adaları konusunda zaman zaman gerginlikler olabilmektedir. Bu iki ülkenin de NATO ülkesi olması ise haliyle NATO'nun da bu konuda arabuluculuk yapmasını gerektirmektedir. Bu nedenle NATO toplantılarında bu konuyla ilgili görüşmeler de yapılmaktadır.

Bu kapsamda Brüksel'de Ege zirvesi adı altında Ege adaları ile hava sahası anlaşmazlıklarının yanında Kıbrıs konusu da NATO'nun üzerinde titizlikle durduğu bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye ile Yunanistan arasında Ege'de güven artırıcı önlemler konulu görüşmeler 21 Nisan 2001 tarihinde başlamıştır. Yunanistan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Panayotis Beglitis, NATO'nun Brüksel karargahında yapılacak bu görüşmelere Yunanistan'ın NATO'nun daimi temsilcisi olan Büyükelçi Vasilis Kaskarelis ve Türkiye'nin NATO daimi temsilcisi Büyükelçi Onur Öymen'in başkanlık edeceklerini kaydetmiştir.

Bu görüşmeler arasında Kıbrıs konusunun da gündeme gelebileceği AB Komisyonunun genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen'in, Kıbrıs sorununun Avrupa Birliğinin genişlemesinde çok ciddi bir problem olduğunu beyan etmesiyle belirgin hale gelmiştir. AB'nin, Kıbrıs'ta iki bölge ve iki toplumlu bir çözümden

²⁵ Akşam Gazetesi, 21 Mayıs 1995, s.8.

yana olduğunu belirten Verheugen, Avrupa'nın, Kıbrıs'ın zor durumlarda AB karar mekanizmaları içinde hareket yeteneğini kaybetmemesini istediğini beyan etmiştir²⁶.

Bu da bize göstermektedir ki Bosna-Hersek'in toprak bütünlüğünün Türkiye için önemli olduğu ve NATO ülkeleri çerçevesinde de bu önemin kavrandığını göstermektedir. Bu kapsamda Türkiye Dışişleri Bakanı tarafından yapılan ziyaretin önemi de ayrıca vurgulanmaktadır.

Ayrıca Kıbrıs konusunun da zaman içinde defalarca NATO gündemine gelmesi, Birleşmiş Milletlerin bu adada barışı sağlamak için emek harcaması olumlu gelişmelerin önünü de açmaktadır. Kıbrıs'ta kalıcı bir çözümün masada olacağının da artık belli olmasıyla birlikte bu durum iki komşu ülke olan Türkiye ile Yunanistan'ın arasında da çekişmelere ve çatışmalara neden olmaktadır.

İki NATO üyesi olan Türkiye ile Yunanistan'ın arasındaki bu sorunun masa başında barışçı yollardan çözülmesi de iki ülke açısından olsun, NATO açısından olsun prestij konusu olmuştur.

Hakikaten de AB ile NATO, Türkiye'nin önemseydiği Kıbrıs ve Ege'deki sıkıntıların giderilmesi için elinden geleni yapmaya çalışmaktadır. Ancak bu çalışmalarda zaman itibariyle çoğu zaman Yunanistan ile aynı kulvarda hareket ettiği de görülmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi Verheugen'in Kıbrıs'ta iki bölge ve iki toplumlu bir çözümü dillendirmesi bile oldukça bu konuda ilerleme sağlandığının göstergesidir.

3.2 Hürriyet

NATO içinde en önemli ülkelerin başında ABD'nin geldiği muhakkaktır. Ne kadar da Avrupa kıtasında olmasa da ABD'nin, NATO içinde önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. Bu kapsamda bu ülkenin NATO'nun uygulamalarında da önemli bir rolünün olduğu bir gerçektir. Ancak ABD'nin NATO ile olan ilişkileri nedeniyle iç kamuoyu tarafından da zamanla eleştirilere uğradığı, NATO aleyhtarları göstericilerin kritik zamanlarda gösterilere yaparak Beyaz Sarayı protesto ettikleri de gözlemlenmiştir.

²⁶ Akşam Gazetesi, 24 Nisan 2001, s.14.

Bu çerçevede Washington'da, Beyaz Saray bahçesinde verilen bir yemek sırasında, Beyaz Saray'ın karşısında bulunan parkta toplanan 50, 60 civarındaki Sırp'ın devamlı surette NATO aleyhinde gösteri yaparak konukları rahatsız ettiği, ayrıca göstericilerin savaş bittikten sonra NATO diye bir şeyin kalmayacağını söyledikleri görülmüştür.

Bunun yanında Sırp göstericiler Yugoslavya'ya yönelik "Bombardımanlara Son" yazılı pankartlar taşıdıkları gözlemlenen göstericilerin, ayrıca değişik anlamlara çekilebilecek "Tecavüz Serbest" yazılı pankartlar taşımaları da dikkatlerden kaçmamıştır²⁷.

Elbette Sırp'ların, Yugoslavya'da bulunan diğer halklara yaptıkları zulümler sonucunda NATO'nun bu ülkeye karşı yaptırım uygulaması kaçınılmaz bir gerçek olarak ortada durmaktadır. Sırp zulmünden kaçan binlerce kişinin komşu ülkelere sığındığı, özellikle Müslüman halkın Türkiye'ye kaçtığı günler unutulmamalıdır.

Buna rağmen Sırp'ların NATO aleyhine gösteri yapmaları, o bölgede bulunan halklara Sırp'lar tarafından uygulanan zulmün unutulduğunu ortaya koymaktadır. Uluslar arası ortamda ne kadar bağırırsan o kadar sesinin duyacağı ve haklı telakki edileceğın düşüncesi olduğundan Sırp'lar bu gösterilerle uluslar arası ortamda kendilerini haklı konuma getirmeye çalışmaktadırlar.

Türkiye'deki Gazetelerin NATO ile ilgili haberlerine bakıldığında genellikle NATO'nun, Türkiye'ye bakışı ele alınmaktadır. Bunun haricinde elbette ki Türkiye'nin de NATO hakkındaki düşünceleri ön plana çıkmaktadır.

Suriye meselesi ise Amerika Birleşik Devletleri ile birlikte NATO'nun da Türkiye'ye bakış açısını değiştirmiştir. Ancak Türkiye'nin NATO'ya üye olduğu 1952 yılından itibaren üzerine düşen bütün görevleri alınının akıyla yerine getirdiği düşünülecek olursa bu düşüncenin pek haklı tarafı olmadığı da bilinmelidir.

Hürriyet gazetesinde Gila Benmayor'un 1999 yılında kaleme aldığı "NATO Partisine Hoş Geldiniz" isimli yazıda aslında Brüksel merkezli olan NATO'nun asıl

²⁷ Hürriyet Gazetesi, 26 Nisan 1999, Sırp'lardan NATO Karşıtı Gösteri.

merkezinin Washington olduğunun da altını çizmektedir. Bunun söylememizin sebebi ise Gila Benmayor'un Washington'u konu almasıdır.

Yazar yazısında NATO'nun Washington'daki, NATO'nun 50. Yıl kutlamalarına yer vermiştir. Bu kutlamalara Kosova Savaşının gölge düşürdüğü izlenimleri yazıda açık seçik ortaya konulmaktadır. Ancak Beyaz Saray'ın bu çerçevede kutlamalar için büyük hazırlıklar yaptığı ve ünlü sanatçıları bile bu etkinliklere davet etmeyi düşündüğü ancak gelişen olaylar çerçevesinde bundan vazgeçtiği ele alınmaktadır.

Bu kutlamaların yerine liderler çalışma toplantıları ile Balkanlarda oluşan krize çare arayacaklardır. Dışişleri Bakan Yardımcılarından Thomas Pickering'e göre, zirve NATO'nun, Avrupa'nın geleceği konusunda ne kadar ciddi olduğunu göstermek için iyi bir fırsat ele geçmiştir.

Ancak bu gelişmeler olurken Washington halkının bu karmaşadan etkilendiği de görülmekle birlikte, yaşamlarının alt üst olmasından şikayetçi oldukları görülmektedir. Bunun nedeni ise Ronald Reagan Merkezi çevresindeki yolların üç gün boyunca trafiğe kapalı olması olarak gösterilmektedir. Bu bölgede yapılacak olan bir düğüne çağrılan davetlilerin yolların kapatılması sonrasında düğün salonuna nasıl geleceklerini de örnek olarak gösteren yazıda NATO'nun doğum günü partisinin kötü bir zamana denk geldiği belirtilmektedir²⁸.

Beklenenin NATO zirvesi olduğu anlatılan Ferai Tınç'ın kaleme aldığı haberde, Türkiye'nin sorumluluğu anlatılmıştır. Haberde NATO liderleri bir araya gelerek Kosovalılara bekledikleri haberi vereceklerdi. Ancak beklenen olmamış ve NATO zirvesinden Kosovalılar için somut hiçbir şey çıkmamıştır. Kararlılık gösterisi yapan NATO Kosovalıların sorunlarına çare bulamamıştır. Kara harekâtı beklenirken değil kara harekâtı, Sırbistan'a petrol ambargosu için bile NATO zirvesinde karar alınamamıştır.

²⁸ Hürriyet Gazetesi, 23 Nisan 1999, Gila Benmayor, NATO Partisine Hoş geldiniz.

NATO'nun Yugoslavya operasyonu sorular ve çelişkilerle dolu olsa bile Washington zirvesi, NATO'nun Yugoslavya'da sınavından yüz akıyla çıkması gerektiği konusunda liderlerin arasında görüş birliğinin oluştuğu ise kanıtlanmıştır.

Bu kapsamda ne Kosovalıların dramı, ne Arnavut milliyetçiliğiyle birlikte Sırp milliyetçiliğinin arkasında bulunan mafya bağlantıları, ne de NATO operasyonlarında ABD'li komutanların kendi başlarına hareket etmeleri ön plana çıkmıştır. Bir kısmı kapalı kapılar ardında dile geldiği gibi bir kısmı da sineye çekilmiştir.

Kosova savaşının NATO'nun gücünü azaltmayacağı, aksine NATO'nun güçleneceği inancı geniş bir kesim tarafından paylaşılmıştır. Danimarka Başbakanı Paul Nyrup Rasmussen, NATO'ya Baltık ülkelerinin de üye olabilmesi için öncülük edeceklerini dile getirirken, Washington Post muhabirine Türkiye ile Yunanistan'ı örnek göstermiştir. Bu kapsamda bu iki ülkenin NATO üyesi olmamaları durumunda Balkanların daha çok karışık bir halde olacağını dile getirmiştir. Bu sözlerin dâhilinde NATO'lu bir dünyanın NATO'suz bir dünyadan daha güvenli olacağı düşüncesinde birleşilmiştir.

İster Kosovalılar hayal kırıklığına uğrasın, isterse Sırbistan'da siviller zarar görsün, ne olursa olsun NATO'nun kazanması için her şey yapılacaktır. Bu düşünceyle kara harekâtına karşı olan bütün liderler yarın o noktaya geleceklerdir.

İşte burada Türkiye'yi bekleyen bir sorunun varlığından bahsetmek mümkündür. Türkiye bu kapsamda ne yapacaktır. NATO'da başlı başına bir karar merkezi haline gelecek olan Avrupa'nın dışında kalmasına rağmen Türkiye ilk işaretle hemen siperlere mi koşacaktır. Yeni Meclis de iç politika konularında önce bu soru ile karşılaşacaktır.

Kosovalılara maddi olsun, manevi olsun yardımda bulunma sorumluluğuyla NATO'nun nöbetçi Mehmet'i olma durumu arasındaki hassas denge, Türkiye'nin hem Balkanlarda, hem de NATO'daki geleceğini belirleyecektir.

Bu çerçevede 25 Nisan Kosovalı için kurtuluş olmaktan çıkarak hayal kırıklığına dönüşmüştür. Bu güç zamanlarında Türkiye, diğer ülkelerden daha fazla Kosovalıların yanında olmalıdır²⁹.

Bölge ülkeleri arasında NATO'da Türkiye'nin üstlendiği vizyon önemli hale gelmektedir. Kosova'da ve Bosna-Hersek'te yaşayan Müslüman halkın da güvencesi olan Türk askerinin NATO'daki varlığı üye ülkeler yanında dünyada da güvenle karşılanmaktadır.

3.3 Sözcü

Türkiye'nin coğrafi konum olarak Avrupa ile Asya'yı birleştiren ve sınır konumunda olması dolayısıyla stratejik öneme sahip olduğu da bir gerçektir. Özellikle Türkiye'ye sınır komşusu olan Suriye'de yaşanan olaylar ve bu çerçevede NATO'nun bu ülkeye yaptırım uygulamak istemesi Türkiye'nin önemini bir kat daha artırmıştır.

Ayrıca Türkiye'nin bölge ülkeleri arasında barışın sağlanması için tampon ülke konumunda olması ve örnek teşkil etmesi de bu önemi mümkün mertebe artırmaktadır.

NATO'nun güvenlik amacıyla ön plana aldığı Patriotların nerelere kurulacağı düşünülürken Suriye karmaşasında Patriotların NATO üyesi olan ve ayrıca Suriye ile sınır komşusu durumundaki Türkiye'ye kurulmasının kaçınılmaz olduğu da görülmektedir.

Bu çerçevede Türkiye'nin NATO'dan resmen talep ettiği Patriot füzeleri için Hollanda'nın hazırlıklara başladığı görülmektedir.

Konu hakkında kendilerine resmi yazının ulaştığını bildiren Hollanda Dışişleri Bakanı Frans Timmermans, Meclise göndermiş olduğu resmi mektupta, kabinede yapılacak olan görüşmelerin sonucunda alınacak olumlu karar ile birlikte füzelerin Türkiye'ye gönderileceğini açıklamıştır. Meclise gönderilen bu resmi mektup ile Türkiye'nin füzeler konusunda NATO'ya resmi talepte bulunduğu

²⁹ Hürriyet Gazetesi, 26 Nisan 1999, Ferai TINÇ.

açıklanırken, bu açıklama çerçevesinde füzelerin sınıra konuşlandırılmasının Türkiye halkını ve topraklarını korumak amacıyla kullandığı hava savunması kapasitesini artıracığı belirtilmiştir.

Ayrıca Hollanda yetkilileri tarafından bu füzelerin Güneydoğu'da tansiyonu bir nebze düşüreceği, kabineden onay alınması çerçevesinde Türkiye'ye bu füzelerin gönderileceği bildirilmiştir. Hollanda'nın 1991 ve 2003 yıllarında da Patroit füzelerini Türkiye'ye gönderdiği bilinmektedir.

ABD, Patroit füzelerinin Türkiye'nin, Suriye sınırına yerleştirilmesine olumlu bakarken NATO Genel Sekreteri Rasmussen de talebin geciktirilmeden değerlendirileceğini ifade etmiştir.

Ayrıca Türkiye'nin Dışişleri Bakanlığında da bu doğrultuda füzeleri ile ilgili bir talebin olduğu doğrulanmıştır. Açıklamada şu ifadelere yer verilmiştir.

“Suriye'de devam etmekte olan krizin ulusal güvenliğimize oluşturduğu tehdit ve riskler karşısında, Washington Antlaşması'nın dördüncü maddesi çerçevesinde talebimiz üzerine 26 Haziran ve 3 Ekim 2012 tarihlerinde düzenlenen Konsey toplantılarındaki istişareleri müteakiben, ulusal hava savunmamızın Müttefik hava savunma unsurlarıyla takviyesinin desteklenmesinin NATO'dan resmen talep edilmesi kararlaştırılmıştır.

Bu talebimiz, tarafımızdan NATO'da bugün yayımlanan bir mektupla resmen gündeme getirilmiştir. NATO Konseyi, talebimizi ele almak üzere kısa zamanda toplanacaktır.”

Hollanda'nın bu yaklaşımına karşı Almanya'da Sol Parti'nin yanı sıra Yeşiller ile ana muhalefet partisi olan Sosyal Demokrat Partinin, Almanya'nın Suriye çıkarmasının içine çekilmemesi için 170 Alman askeri ile birlikte Patroit füzelerinin Türkiye'de konuşlandırılmasına karşı çıkmıştır. Bu çerçevede Almanya Savunma Bakanı ise Türk sınırına Patroit füzeleri yerleştirilecek olursa burada Alman askerleri de olur demiştir³⁰.

³⁰ Sözcü Gazetesi, 22 Kasım 2012

NATO çerçevesinde Patriot füzelerinin Türkiye'nin, Suriye sınırına yerleştirilmesi konusunda NATO ülkelerinin de ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bu kapsamda Almanya Patriot füzelerinin Türkiye sınırına yerleştirilmesine karşı çıkmakla beraber, eğer füzelerin yerleştirilmesinde kararlılık bulunuyorsa bu kurulan füzelerin olduğu yerde Alman askerlerinin de bulunması gerektiğini belirtmiştir.

NATO ülkeleri arasında İsrail'in durumu da özellikle önem arz etmektedir. İsrail'in NATO içine alınması için atılan adımlara özellikle bulunduğu konum itibarıyla Türkiye tepki göstermektedir. İsrail'in NATO toplantılarına katılması konusunda Türkiye'nin görüşlerinin de önemli olduğu görülürken İsrail'in bazı NATO çalışmalarına katılmasına da yeşil ışık yakmıştır. Ancak İsrail'in tam olarak NATO içinde faaliyet göstermesine karşı da veto hakkını kullanmıştır.

AKP'den, İsrail'e NATO onayı başlıklı yazıda kapalı kapılar ardında yapılan anlaşmayla Türkiye, İsrail'in NATO seminerine katılmasını onaylamıştır ancak tatbikatları veto etmiştir.

Türkiye, Mayıs 2010 tarihinde Gazze ablukasını delmek için yola çıkmış olan Mavi Marmara filosuna yapılan saldırının sonrasında İsrail'in, NATO'nun bazı tatbikatlarına katılmasını veto etmişti. NATO Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen Türkiye ile İsrail'in arasındaki restleşmelere son vermek amacıyla bir uzlaşma formülü ortaya koymuştur.

Bu anlaşma sayesinde Türkiye'nin onay vermesi sonucunda İsrail bundan sonra NATO'nun ortak üyesi sıfatıyla ittifakın seminerlerine ve çalışmalarına katılabilecektir. Bir Türk diplomatına dayandırılan habere göre İsrail'in, NATO ile işbirliği ilişkilerini yenileme kararı alması, NATO'nun 4 Aralık'ta Brüksel'de yapılan toplantısında ele alınmıştır. İngilizce olarak yayınlanmakta olan Jerusalem Post ise NATO'nun füze savunma sistemlerinin kurulması kararını, Türkiye'nin İsrail'e karşı tavrını yumuşatması için bir kaldıraç olarak kullandığını bildirmiştir. İsrail, Türkiye'nin hassasiyetleri de göz önüne alınarak 2013 yılında yapılacak askeri tatbikat ve faaliyetlere katılamazken, seminerlere katılabilecek.

Bu haber doğrultusunda Türkiye ile İsrail'in arası, Filistin'e yardım amacıyla giden Mavi Marmara gemisinde dokuz Türk vatandaşının İsrail askerleri tarafından öldürülmesi sonucunda açılmıştı. İsrail ise bu saldırı sonucunda özür dilemeye yanaşmazken, Başbakan Erdoğan konuşmalarında İsrail'i yerden yere vurmuştu. Bu çerçevede Başbakan Erdoğan İsrail ile ortak hiçbir iş yapılamayacağını açıklamıştı. Ancak bu gelişmelere göre Türkiye, Suriye'ye karşı kurulacak Patriot füzeleri için İsrail ile işbirliği yapacaktır³¹.

İsrail'in Mavi Marmara konusunda özür dilemeye yanaşması ve ayrıca öldürülen Türk vatandaşları için tazminat ödemeyi taahhüt etmesi de ilişkilerin tekrar düzene giriyor olmasını sağlamıştır.

NATO ile ilişkileri her zaman iyi olan İsrail'in, NATO üyesi olan Türkiye ile ilişkilerinin iyi olması NATO çevrelerince de önemsenmektedir. Bu nedenle iki ülke arasındaki gerilimin giderilmesi için çalışmalar yapılmakta ve bu iki ülkenin Orta Doğu'da ortak işbirliği yapmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu işbirliğinin NATO için de olmaz ise olmazlardan birisi olduğu görülmektedir.

NATO'nun dünyanın en büyük savunma birliği olduğu göz önüne alındığında bu kapsamda bu birliğe saldırıların da olabileceği görülmektedir. Bu çerçevede 2014 yılında NATO'nun sitesinin hacklendiği de görülmektedir.

Aydınlık gazetesinin haberine göre NATO'nun internet sitesinin yoğun sanal saldırı sonucunda saatlerce ulaşıma kapandığı bildirilmektedir. Bu çerçevede NATO sözcüsü Oana Lungescu, Twitter hesabından NATO'ya ait birçok internet sitesinin kayda değer DDoS saldırısına hedef olduğunu doğrulamıştır.

Lungescu, bu sanal saldırının operasyonel bir etkisinin olmayacağını, NATO bilişim uzmanlarının göçmüş olan internet sitesini faaliyete geçirmeye çalıştıklarını söylemiştir. Bununla birlikte Kırım'da referandum öncesinde NATO'ya yapılan bu sanal saldırının zamanlamasının dikkat çekici olduğunu da belirtmiştir.

DDoS saldırılarında bulaştırılan virüsler ile zombi haline getirilmekte olan çok sayıdaki bilgisayarın belli internet sitelerine eş zamanlı olarak bağlanma

³¹ Sözcü Gazetesi, 25 Aralık 2012.

girişimleri sonucunda kapasitenin açılması ve hedefte olan web sitesinin faaliyet dışı kalmasının sağlanmaya çalışıldığı bilinmektedir.

NATO'nun 2010 yılında yapılan Lizbon zirvesinde onaylanmış olan Stratejik Konseptte siber saldırılar ilk kez gösterilse bile bu olaya nasıl bir cevap verileceği yolunda henüz net bir çerçevenin çizilmediği görülmektedir³².

Bu olaylar da bize göstermektedir ki NATO ile birlikte bütün dünyadaki kurumların ve birliklerin internet sitelerinin tehlikede olduğu anlaşılınca birlikte NATO gibi güvenliğe çok önem veren bir kurumun bu siber saldırılara karşı bir çözüm oluşturması da beklenmektedir.

3.4 Milliyet

NATO'nun kuruluşunun nedenlerinden en önemlisi olan güvenlik konusunu her zaman en ön plana alındığının gördüğü bir gerçektir. Bu nedenle de NATO zaman zaman güvenlikle ilgili kararlar alır ve bu kararları uygulamaya geçirmeyi düşünür.

Elbette ki NATO bu güvenlik tedbirlerini alırken mutlaka üyelerinin bütününe onayını olmasa bile çoğunluğunun onayını almak ister.

NATO, yeni stratejisinin uygulanmasına dönük hazırlanmış olduğu belgede, bir kriz anında alan dışı etkinlik gösterilmesine olanak sağlayacak planlar oluşturulmasına yeşil ışık yakmıştır.

NATO, Savunma Bakanları tarafından onaylanan gizli belgede, NATO'nun güvenliğini tehdit edecek ciddi bir buhrana karşı hazırlıklı olmak ve gafil avlanmamak için bütün üye ülkelerin kabul etmesi koşuluyla, ittifakın kendi sınırları dışına müdahale edebilmesi amacıyla planlar hazırlaması kararlaştırılmıştır.

Bu planlarda ise olası bir kriz ortaya çıktığı takdirde NATO'nun kendi coğrafik alanı dışına nasıl bir askeri hareket yapabileceği, ittifakın altyapı tesis ve araçlarından ne şekilde yararlanabileceği şekillendirilecektir.

³² Sözcü Gazetesi, 16 Mart 2014.

Bu çerçevede NATO'nun coğrafi alanı dışına çıktığı takdirde NATO'nun ittifakın akaryakıt depoları, AWACS radar uçakları gibi altyapı tesis ve araçlarından yararlanabilmesi öngörülmektedir.

NATO'da, Türkiye'nin öneminin azalmasının nedenlerinin başında Soğuk Savaş yıllarının geride kalarak SSCB'nin dağılması önemli rol oynamıştır. Ancak bununla birlikte SSCB'nin dağılarak bölünmesi sonucunda ortaya çıkan yeni devletlerin ortaya çıkması sonucunda NATO'nun bu ülkelerden gelebilecek tehlikeleri en aza indirmek istemesiyle birlikte Türkiye, NATO tarafından en önemli ülkeler arasında gösterilmeye başlanırken aynı zamanda Türkiye'nin riskli ülkeler sınıfına da sokulmasını sağlamıştır.

Bu durum NATO tarafından dillendirilirken Genel Kurmay tarafından da bu düşünce haklı bulunmaktadır. Ayrıca görülmektedir ki Sovyetler Birliğindeki bu köklü değişikliklerle birlikte Sovyet ülkelerinde konuşlandırılmış olan 11 bin kadar yeni uzun menzilli kritik füzenin yanında, sayılarının 20 bine ulaştığı savunulan kısa menzilli taktik nükleer başlığın Türkiye'yi riskli ve stratejik bir konuma soktuğu da öne çıkarılmaktadır³³.

Bu durum da ortaya çıkarmaktadır ki Türkiye'nin soğuk savaşın bitmesiyle birlikte NATO'daki önemi azalacak gibi görülürken hala Sovyet ülkelerinden gelebilecek tehditlerle bu düşüncenin yanlışlığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle de Türkiye'nin hala NATO için vazgeçilmez bir ülke olduğu da ortaya konulmakla birlikte, bu düşüncenin her zaman olacağını da ortaya koymaktadır.

Tüm bunların yanında NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner'in NATO'nun alan dışına çıkmaya zorlandığını, bunun olası olabilmesi için NATO üyelerinin siyasi uzlaşmayı sağlamaları gerektiğini dillendirmiştir. NATO Genel Sekreteri bu konuda itirazların olduğunu belirtmekle birlikte, herkesin çıkarlarına dokunan bir şeyler olduğu zaman bu itirazların azalacağını da ifade etmiştir.

Şimdiye kadar en son Körfez Savaşında görüldüğü gibi hiçbir alan dışına taşan eyleme kalkışmayan ve bu askeri hareketleri üye ülkelerden birisine saldırı

³³ Milliyet Gazetesi, 28 Aralık 1991 Cumartesi, s.9.

şartına bağlamış olan NATO'nun ilk kez çok yönlü kriz nedeniyle coğrafi sınırları dışına da etki edebilmesinin önünü açmak için adım attığı belirtilmektedir³⁴.

Bu habere bakıldığında görülmektedir ki NATO üyesi olan ülkelerin her konuda aynı fikri savunmadıkları görülmekle birlikte çıkar birliğine vardıkları konularda hemen birleşebildikleri de görülmektedir. Ülkeler kendi çıkarlarına uymayan kararlar alınırken karşı çıkmayı düşünebilirken, çıkarlarına uygun olan kararlarda aynı fikir etrafında hemen toplanabilmektedir.

NATO'nun coğrafi sınırları dışına askeri müdahalesine de bazı ülkeler karşı çıkabilirken, bu ülkelerin bile kendi güvenlikleri tehlikeye düştüğünde bu kararlarından dönebildikleri görülmektedir. Belçika'nın aldığı karar da bu kapsamdadır ki, bu ülke başlardan NATO'nun kendi coğrafik sınırlarından dışarı askeri hareket yapmasına karşı çıkarken, kendi çıkarlarının da bu karara uymaya başlamasıyla birlikte bu davranışından vazgeçerek bu karara yeşil ışık yakabilmiştir.

NATO'nun, Gürcistan'da yapacağı tatbikatları değerlendiren NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer, bu nedenle Rusya'nın endişelerini gidermek amacıyla bu tatbikatın Moskova'ya yönelik olmadığını açıklamıştır. NATO Genel Sekreterliğinden ayrılacak olan Scheffer veda turlarını yaparken Bükreş'te, Romanya Devlet Başkanı Traian Basescu ile yaptığı ortak basın toplantısında Rusya'nın NATO tatbikatına gözlemci gönderme davetine olumlu yaklaşacağını düşündüğünü ifade etmiştir.

NATO, İstanbul İşbirliği Girişimi, Akdeniz Diyalogu ve Barış İçin Ortaklık Programları çerçevesinde 6 Mayıs-1 Haziran tarihleri arasında Gürcistan'da Cooperative Longbow 09 ve Lancer 09 tatbikatlarının yapacağını duyurmuştu.

Bu tatbikatların 1300 kişinin katılımıyla gerçekleşeceğinin ve Tiflis yakınlarında bulunan Vaziani eğitim alanında yapılacağını belirlenmesinden sonra Rusya Devlet Başkanı Dimitriy Medvedev bu tatbikatların Moskova ile Batı arasında

³⁴ Milliyet Gazetesi, 7 Aralık 1991 Cumartesi, s.5.

oluşacak ilişkilerin iyileşmesine yönelik çabaları tehdit eden tehlikeli bir karar olduğunu duyurmuştur³⁵.

Ayrıca Scheffer bu tatbikatın yapımıyla ilgili olarak hiçbir şeyi saklamadıklarını Rus gözlemcilerin de bu tatbikata katılmalarını istediklerini dillendirmiştir. Ancak Soğuk Savaş alışkanlıkları ile NATO'nun Rusya ile olan ilişkilerinde tam bir güven sağlanamamıştır. Rusya, NATO tatbikatlarını ve çalışmalarına kendilerine karşı yapılan tatbikatlar ve çalışmalar olarak görmektedir. Bu nedenle de Rusya kendi güvenliğini sağlamak açısından bu çalışmalarını ve tatbikatlara karşı çıkmaktadır.

Zaman zaman NATO ülkelerinin kendi aralarında kriz çıkardıkları da görülmektedir. Alınan kararların veya Genel Sekreter seçimlerinin bu kapsamda öne çıktığı ve NATO ülkeleri arasında krize neden olduğu da görülmektedir. Türkiye'nin de NATO ile düşüncelerinin ayrıştığı noktalar zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Türkiye ne kadar da NATO kararlarına tam mutabakat ile katılırken Rasmussen'in NATO Genel Sekreteri olmasına sıcak bakmamıştır. Bunun nedenine gelindiğinde ise bu kişinin geçmişte ortaya çıkan ve Danimarka Başbakanı iken çıkan karikatür kriziyle birebir ilişkisi bulunmaktadır.

Türkiye karikatür krizinin de etkisiyle İslam dünyasına karşı tavır almış olan Rasmussen'in NATO Genel Sekreteri olmasına sıcak bakmamıştır. Rasmussen'in Genel Sekreter olmasını engelleyemeyecek bile olsa onun bu makamda otururken daha dikkatli davranmasını sağlamak amacıyla bu seçime karşı çıkmış ve kaygılarını NATO çerçevesinde dile getirmiştir. Bu nedenle NATO Genel Sekreterliğine, Danimarka Başbakanı Anders Fogh Rasmussen'in getirilmesine tepki göstermiştir.

NATO'nun, Avrupa dışındaki bölgelerde yeni misyonları üstlendiği bir dönemde Türkiye'nin, Müslüman dünyasını rahatsız edecek birisinin bu göreve getirilmesinin uygun olmayacağını dillendirdiği görülmektedir. Ancak diğer yandan Türkiye'nin bu rahatsızlığını dile getirmesiyle İslam dünyasının sözcüsü ve savunucusu gibi bir izlenime bürünmesi birçok üye devleti rahatsız etmiştir. Oysa

³⁵ Milliyet Gazetesi, 24.04.2009.

Türk diplomasisinin bu kampanyada daha değişik bir dil kullanabileceği görüşü ağır basmaktadır.

Bunun yanında Türkiye'nin vetosunu kullanmanın yerine uzlaşma sağlaması NATO açısından iyi olmuştur. Fakat Türkiye'nin bu çıkışının iyi olmadığı da dillendirilmektedir. NATO'da meydana gelen Rasmussen krizinde Türkiye'nin davranışının birçok üye ülke tarafından olumlu karşılanmadığı ve özellikle Avrupa kamuoyunda Türkiye'nin kimliği üzerinde ciddi şüphelere neden olduğu dile getirilmektedir.

Türkiye'nin NATO ülkeleri arasında tek Müslüman ülke olduğunu belirtmiş olmakla birlikte bu durumun NATO ülkeleri arasında rahatsızlığa neden olmayacağı düşünülürken böyle bir krizin çıkmasıyla durum karmaşık hale gelmiştir. Elbette ki Türkiye'nin böyle bir konuda sessiz kalması düşünülemezken, sadece bu konuya itiraz ederken diplomatik bir dil kullanması önerilmektedir. Elbette ki Türkiye böyle bir konuda tarafsız olamayacağı gibi tepkisini de gösterecektir. Eğer Türkiye böyle bir konuda herhangi bir tepki göstermezse kendi kendisini inkar etmiş konumuna düşecektir.

Bununla birlikte NATO ülkeleri arasında birçok politikacı ve diplomat, Türkiye'nin bu çıkışıyla NATO içinde İslam dünyasının sözcüsü gibi davrandığını söylemektedir. Bazıları ise bu davranışın ülkedeki iktidarın İslami kimliğine ve son zamanlarda oluşan dış politikadaki Müslümanların haklarını korumaya verdiği önceliğe atfetmektedir³⁶.

Görülmektedir ki Türkiye'nin dış politikasının Müslüman haklarını korumaya verdiği öncelik konusu diğer NATO ülkelerini rahatsız etmiştir. Elbette ki Türkiye'nin Müslüman haklarını koruma konusunda takındığı tavır yadsınamayacaktır. Bununla birlikte bu haklar korunurken kullanılan dile dikkat edilmesi de oldukça önemlidir.

Ancak Türkiye iç politikasında şu da görülmektedir ki Türkiye'nin NATO konusunda haklarını koruyamadığı eleştirileri iç politikada dillendirilmektedir.

³⁶ Milliyet Gazetesi, 11.04.2009.

Bu çerçevede BBP Genel Başkanı Yalçın Topçu, Obama'nın ziyaretinin tam bir Talk Show olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede Fransa'nın, NATO'nun askeri kanadına Türkiye açısından hiçbir kazanım sağlanmadan girmesine göz yumulduğunu belirtmiştir.

Topçu, ayrıca Rasmussen'in de NATO Genel Sekreterliğine getirilmesinde de ayaküstü taahhütler alındığını ancak bu taahhütlerin kazanım olarak görülemeyeceğini, bu durumun Türkiye'nin onurunu zedelediğini dile getirmiştir³⁷.

Bu durum da göstermektedir ki Türkiye'nin, NATO ile olan ilişkileri sadece iktidar çevreleri tarafından ele alınmayıp, her siyasinin bu konuda fikir beyan etmesini ve eleştirilerini dile getirmelerini sağlamaktadır. Türkiye'de NATO ile ilgili alınan kararlarda siyasiler de çekincelerini beyan etmekte ve bu çerçevede yapılan anlaşmaları eleştirebilmektedir.

Hakikaten de Rasmussen'in NATO Genel Sekreteri olmasına karşı Türkiye'nin olumsuz görüş bildirmesi basında yankılanırken Milliyet Gazetesinde de bu en açık şekilde ifade edilmemekle birlikte, Türkiye'nin haklı tavrı da bu haberlerde önemli ölçüde yerini almaktadır.

Türkiye'nin ne kadar da Müslümanların sözcüsü konumunda olduğunu açık bir şekilde göstermese bile bunu hissettirmesi de NATO'nun, Türkiye'ye olumsuz bir bakış açısına bürünmesinde etkili olmuştur. Özellikle de Müslümanların rahatsız olduğu bir kişinin NATO Genel Sekreteri olması Türkiye ve İslam dünyasında olumsuz bir etki yaratmıştır.

Türkiye'nin bu konudaki düşüncelerini ise Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış şu şekilde dillendirmiştir.

"Akılcılık ağır basar ise Türkiye'nin bu çıkışına herkesin ileride şükran borçlu kalacağını düşünüyorum. Çünkü Türkiye şunu söylemiştir, veto etmiş değildir, İslam ülkelerinin zihniyetini Avrupa ülkelerinden daha iyi bilen bir ülke olduğumuz içindir.

³⁷ Milliyet Gazetesi, 11.04.2009.

Bu konuda Sayın Cumhurbaşkanımız da şunu söylemiştir. 'Rasmussen ve Danimarka ülkesi ile düşmanlığımız yok'.

Öte yandan, 'Rasmussen'in geçmişte, karikatür krizini yönetme tarzı, İslam ülkeleri nezdinde tepki yaratmıştır. Şimdi İslam ülkelerinde faaliyetler gerçekleştirecek NATO'nun başına Rasmussen gibi geçmişte İslam ülkeleri ile ihtilafa düşmüş birisini getirirseniz, NATO'nun işi zorlaşır' demiştir.

Bununla birlikte bu konu çerçevesinde Başbakanın görüşleri de şu şekildedir. Benim şimdi temennim, inşallah biz yanılırız da Türkiye olarak, Rasmussen'in orada bulunması İslam ülkelerinde NATO'nun başını belaya sokmaz, işini zorlaştırmaz³⁸."

Tüm bunlara bakıldığında Türkiye'nin bu süreçte Rasmussen'in NATO Genel Sekreteri seçilmesiyle birlikte yumuşak bir tutum göstermesi yanında, söylemleri ile İslam dünyasının sözcülüğünü yapmaktan ve Müslümanların düşüncelerini NATO içinde dillendirmekten çekinmedikleri görülmektedir.

Obama'nın Türkiye ziyareti ile ilgili olarak değerlendirmelerin ise Rasmussen'in NATO Genel Sekreteri olarak seçilmemesi durumunda Obama'nın Türkiye ziyaretinin farklı olacağı da dillendirilmektedir. Genel Sekreter seçiminin Obama'nın Türkiye ziyaretinden sonraya bırakılmasının ise bir işe yaramayacağı görüşü ağırlık kazanırken, Türkiye'nin bu konudaki yaklaşımının ise olumlu karşılandığı görülmektedir.

Bu olaylara bakıldığında ise Rasmussen'in seçilmesinin Obama'nın, Türkiye ziyaretine olumsuz bir katkısının olmadığı da görülmüştür³⁹.

Türkiye'nin, NATO'nun Genel Sekreteri seçimindeki tavrının yanında Taliban'ın da bu seçime tepki gösterdiği görülmektedir. Taliban yaptığı bir açıklamada NATO'nun Genel Sekreterinin İslam'ın baş düşmanı olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeninin ise Rasmussen'in, Danimarka Başbakanı olduğu

³⁸ Milliyet Gazetesi, 12.04.2009.

³⁹ Milliyet Gazetesi, 13.04.2009.

dönemde Hz. Muhammed'e hakaret içeren karikatürleri savunmasının düşman ilan edilmesinde önemli rol oynadığı da bir gerçektir.

Bu durumun Afganistan'daki savaşın yoğunlaşmasına neden olacağıın savunulmasıyla birlikte İslam dünyasının peygamberinin baş düşmanı NATO Genel Sekreteri oldu ifadeleri kullanılmıştır.

Rasmussen'in bu tepkileri görmesine neden olan olay ise Danimarka Gazetelerinde 2006 yılında yayınlanan karikatürler olmuştur. Bu karikatürler İslam dünyasında öfke ve nefretle karşılanmıştır. Rasmussen de karikatürlerin yayınlanmasının ifade özgürlüğü çerçevesinde olduğunu belirterek Müslüman ülkelerden özür dilemeyi red etmiştir⁴⁰.

Elbette ki Müslümanlar için çok değerli olan Peygamberleri hakkında Danimarka Gazetelerinde bu karikatürlerin yayınlanması oldukça tepkiye neden olmuştur. Ancak bunun sonrasında NATO Genel Sekreterliğine getirilen kişinin bu karikatürlerin ifade özgürlüğü kapsamında yayınlandığını söylemesi de bardağı taşıran bir damladır. Bu kişinin Müslümanlar için Peygamberlerinin ne derece değerli olduğunu bilmemesi ise düşünülemeyecek konumdadır. Elbette ki bu konudaki ifadeler bilinçli olarak ortaya atılmıştır.

Tüm bunları bilen Müslümanların da elbette ki böyle bir kişinin NATO Genel Sekreteri seçilmesine tepkileri oldukça fazla olacaktır. Türkiye'de elbette ki NATO içinde yer almakla birlikte bu kişinin NATO Genel Sekreteri olmaması için uğraşı verecek ve eğer bu kişinin Genel Sekreter olmasını engelleyemese bile Genel Sekreterliği zamanında adımlarını dikkatli atmasını sağlayacaktır.

3.5. Vatan

Türkiye'nin içeride en büyük problemlerinden birisi terör sorunudur. Ancak dış dünya bu problemi terör örgütü olmaktan çıkararak Kürt sorunu olduğu düşüncesini dillendirmektedir. NATO üyesi ülkeler arasında da Kürt sorununu öne çıkararak Türkiye'de eli silahlı teröristlerin silahsız sivil halkı da katlettiğini görmezden gelmekle beraber bu terör örgütlerine de zaman zaman örtülü, zaman

⁴⁰ Milliyet Gazetesi, 16.04.2009.

zaman da açıktan destek vermektedirler. Türkiye ise yıllardır Türkiye'deki terör faaliyetlerini dış dünyaya tamamıyla anlatamamaktadır. Özellikle de ABD ülkemizdeki terör örgütüne destek veren ülkelerin başında gelmektedir.

Bu kapsamda Kürtler yüzünden Türkiye ve ABD birbirine girecek başlıklı haberde eski NATO komutanı Wesley Clark, Wall Street Journal'a bir demeç vererek Kürtler ile ilgili konuların ABD ile Türkiye'nin arasını açacağını ifade etmiştir.

Hakikaten de bu çerçevede Türkiye'de yaşayan Kürtlerin kesinlikle batı ile ilişkilerimizde ve hatta NATO çerçevesinde de sorunlar çıkardığını ve bu konunun NATO'da da öne çıktığını görmekteyiz.

NATO güçlerine üç yıl süreyle komuta ettikten sonra 2000 yılında emekli olan Amerikalı General Wesley Clark, Wall Street Journal gazetesinde yayınladığı makalesinde, ABD askerlerinin Türkiye üzerinden Kuzey cephesini açma izni alması için verilen tavizlerin Saddam sonrasında bölgede oluşacak sorunlara yol açabileceğini iddaa etmiştir. Türklere verilen Kuzey Irak'a giriş izni, Türk askerinin de Türk komutanlar tarafından idare edilecek olması ve Kürtlerin silahlanması gibi durumların Türkiye ile ABD'nin arasında şiddetli gerginliklere neden olacağını belirtmiştir.

Bu durumda ortaya çıkacak sorunlardan silahsızlanma, özerklik meselesi, Musul ve Kerkük sorunları ön plana çıkmaktadır.

Silahsızlanma meselesine bakıldığında, bağımsız Kürt devletinin kurulmasını önlemek maksadıyla Kürtleri silahsızlandırma fikrinin oldukça karmaşık olduğunu dile getiren Clark, grupların güçlerini sağlaması amacıyla silahları yer altına kaçırmalarının büyük bir olasılık olduğunu söylemiştir. Bu durumda ise Türk ordusunun, ABD'ye bırakın biz yapalım başarırız talebinde bulunmasının kaçınılmaz olacağını, bu durumun da Türkiye ile ABD arasında gerginliğe neden olabileceğini ifade etmiştir.

Özerklik meselesine de değinin Wesley Clark, Türkiye'nin bağımsız bir Kürt devletinin kurulabileceği kaygısını taşıyarak Bağdat yönetiminin merkezi

gücünün sarsılmasını istemediğini dile getirirken, ABD'nin ise yerel yönetimlerin artırılması görüşünde olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin, Kuzey Irak bölgesine Sünni ve Alevileri tekrar yerleştirmeyi düşünmesinin gerginliği artıran noktalardan birisi olduğunu, bu durumda bölgede Amerikan askerinin sayısının azalmaya devam ederken Türk ordusunun egemenliğine doğru bir gidişin olduğunu beyan etmiştir.

Musul ve Kerkük olayına gelindiğinde ise Türk askerlerinin Kürt bölgesine giriş izni elde etmesinin de ayrı bir soruna neden olabileceği bildirilen makalede, Türk ordusunun bölgede insani yardım dışında bir yükümlülük elde etmesinin engellenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bir yanda zengin petrol kaynaklarının varlığıyla bu petrol gelirini isteyen Kürtler ve bir yanda bu bölgede bağımsız bir devlet oluşumundan çekinen Türkiye arasında sıkışacak olan ABD'nin yanı sıra İran'ın da işin içine girmesiyle karmakarışık bir duruma bürüneceği ifade edilmiştir. Clark, Türkiye'ye 15 milyar doların yanında hayati tavizlerin verilmesiyle birlikte gelecekte Türkiye ile yaşanacak gerginliklerin nasıl önlenebileceğinin ise belirsiz olduğunu söylemiştir⁴¹.

NATO'nun bir savunma kuruluşu olduğu bilinmekle birlikte Avrupa Birliği çerçevesinde de bu güvenlik kuruluşunun yeri bulunmaktadır. AB'nin barış gücü misyonunu üstlenebilecek bir yapı oluşturması ve acil durumların oluşması durumunda müdahalede bulunması, bu birliğin uluslararası alandaki ağırlığını artıracığı düşünülmektedir. AB Savunma Gücünün, NATO'yu baltalamaması noktasında İngiltere, Fransa ve Almanya'nın üyeler arasında daha sıkı bir askeri işbirliğinin oluşması konusunda anlaşmaları görülmektedir. Bununla birlikte liderler de NATO karargahları içinde AB planlama birimi kurulmasını onaylamışlardır⁴².

Bu da bize göstermektedir ki yeni dünya düzeninde AB'nin güvenliğinin korunması aşamasında NATO'ya da belirli görevler yüklenmekte ve bu kuruluşun içinde ayrı bir AB koruma birimi oluşturulması sağlanmıştır. Hakikaten de uluslararası kuruluşların kendilerini koruyacak ve güvence altına alacak kuruluşları geliştirmeleri çerçevesinde NATO da görevini tam manasıyla üstlenmektedir.

⁴¹ Vatan Gazetesi, 13 Mart 2003.

⁴² Vatan Gazetesi, 12 Aralık 2003.

NATO hakkında ülke dışında tartışmalar sürerken iç kamuoyuna yansıyan bazı NATO ile ilgili eleştiriler gün yüzüne çıkmaktadır. Bunlardan öne çıkarılan bazı gazetecilerin Suriye'ye girmek veya da Irak'ta aktif görev almakla ilgili olduğunu ifade etmektedirler.

Hürriyet Gazetesi köşe yazarı Cüneyt Ülsever, "Tepedekiler Neden Konuşuyor?" başlıklı köşe yazısında, bazı iddialara göre birkaç ay önce başbakanın danışmanlarının, "Türkiye, NATO çerçevesinde Suriye'ye girmek zorunda kalabilir. Ayrıca NATO, Irak'ta da aktif görev almak durumunda kalabilir. Bu durumda bir NATO üyesi olarak Türkiye, Müslüman ülkeleri işgal etmiş duruma düşer. Bu nedenle NATO'dan çekilmeliyiz" şeklinde teklif getirdiklerini ve başbakanın bu teklife "düşünelim" karşılığı verdiğini belirtmiş, "içeriden gelen uyarılar da hükümet üzerinde hiçbir etki göstermeyince bazı densizlerin son zamanlarda komşu ülkelerde dalgalanan darbeli renkler çerçevesinde Türk mavisini gündeme getirdiklerini" ileri sürmüştür⁴³.

Bu türlü söylentiler ile NATO'nun Türkiye'deki prestijini de yerle bir etmeyi hedefleyen durumların ortaya çıkması sağlanmaktadır. Ayrıca NATO ön plana çıkarılarak hükümetin politikalarına da eleştiri getirmeye çalışılmaktadır. Bu da ülkemizde NATO'ya karşı bir hoşnutsuz bakış açısına bürünmektedir.

NATO tarafından belli aralıklarla tatbikatlar yapılır. Bu tatbikatlar kimi zaman kara, kimi zaman deniz ve kimi zaman da hava kuvvetleri tarafından yapılmaktadır. Bu çerçevede yapılan tatbikatlardan birisi de Tiger-Meet-05 tatbikatıdır.

Uçan kaplanların muhteşem buluşması başlığıyla yayınlanan haberde NATO ülkesi üyelerin kaplan filolarını bir araya getiren tatbikatın nefis bir şölene dönüştüğü yer almaktadır. Her yıl bir ev sahibi ülkenin gerçekleştirdiği tatbikat bu kez Türkiye'de yapılmıştır.

Bu tatbikatta amblemi kaplan olan filolara ait uçaklar, kalkış ile birlikte iniş gösterilerine imza atmışlardır. Balıkesir'de 9. Ana Jet Üssünde gerçekleştirilen

⁴³ Vatan Gazetesi, 28 Nisan 2005

tatbikatta Türkiye F-16, Almanya Tornado, Belçika F-16, Fransa Mirage 2000 tipi savaş uçakları ile katılırken İngiltere Puma, Çek Cumhuriyeti ise M-17 ve M-24 tipi helikopterlerle katılmıştır⁴⁴.

NATO üyeleri arasında önemli bir yeri olan Türkiye'nin geleneksel hale gelen böyle bir tatbikata ev sahipliği yapması, ülkemizin NATO içindeki öneminin de bir göstergesi olmaktadır.

NATO'nun güvenlik amacıyla kurmayı düşündüğü füze kalkanları ülkemizde zaman zaman gündeme gelmektedir. Özellikle doğu bölgelerimizdeki komşularımıza karşı kurulması düşünülen füze kalkanlarına karşı olanlar bulunduğu gibi, güvenlik açısından bu füze kalkanlarının gerekli olduğunu düşünenler de bulunmaktadır.

ABD'nin füze kalkanı projesinin en önemli ayağı olarak görülen Türkiye'ye kurulması düşünülen X-Band adı verilen radar sistemi ile birlikte 5 bin kilometre ötedeki tenis topunu tespit etme yeteneğine sahip olmakla birlikte bu topun tam koordinatlarını füze bataryalarına verebilme kapasitesine sahip olduğu bilinmektedir.

Türkiye ile ABD arasında İran ve bununla birlikte Kuzey Kore'nin uzun menzilli füzelerinin oluşturduğu tehditlere karşı NATO bünyesinde bir füze kalkanı kurulması müzakerelerinin yürümesiyle birlikte, pazarlığın kilit noktası Amerikan Post gazetesine de haber olmuştur. Türkiye bu nedenle Washington'a, Türkiye bünyesinde konuşlandırılacak bir projenin olmaması gerektiğini, NATO içinde geniş bir alana yayılması gerektiğini iletmiştir.

Atılabilecek herhangi bir füzeyi tespit ederek vurabilecek olan X-Band sistemi sabit olarak kurulabilirken aynı zamanda gemi üzerine veya da denize platform olarak da kurulabilmektedir. Bu sistem gemi üzerine kurulduğunda mobilite imkanı da bulunması sayesinde çok daha geniş bir alan için radar faaliyetini sürdürebilmektedir.

ABD bu durumda Türkiye'ye sabit bir radar sistemi kurulmasının yanında Akdeniz ve Karadeniz'de dolaşabilecek gemilere radar sisteminin yerleştirilmesi

⁴⁴ Vatan Gazetesi, 07 Mayıs 2005.

onayını Türkiye’den istemiştir. Hem karada ve hem de gezici olarak kuzey ve güney denizlerinde kurulacak radar sistemlerinin, olabilecek bir İran füze tehdidine karşı üç alandan kontrol edilmesi sağlanacaktır. Bu sayede İran’dan gelebilecek böyle bir tehditte daha fazla önlem alınabilmiş olacaktır.

Bu kapsamda Amerikan Savunma Bakanlığı müsteşarı Townsend, Ankara’nın kararını beklediklerini belirtmektedir. Bu füze kalkanlarını Kuzey Kore’nin füzelerine karşı Alaska’ya yerleştirirken, İsrail’e de bu füze kalkanlarından yerleştirildiği belirtilmektedir.

Bu füze kalkanının özelliklerine gelindiğinde ise şöyledir:

Uzunluk: 116 metre

Yükseklik: 85 metre

Değeri: 900 milyon dolar

Ekip: 75-85 kişi

Menzil: 2000-5000 km.

Ağırlık: 50 bin ton⁴⁵

Bu durum da bize göstermektedir ki Türkiye’nin komşuları arasında güvenliği tehdit edebilen ülkeler bulunduğu görülmektedir. Bu durum da Türkiye’nin konumunu stratejik bir duruma koymaktadır. Özellikle de İran’da bulunan nükleer füzelere karşı tedbir amaçlı kurulacak olan füze kalkanlarının Türkiye’de konuşlandırılması önemlidir.

3.6. Cumhuriyet

19 Ağustos 2008 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin haberine göre Kafkaslardaki son gelişmeleri değerlendirmek üzere NATO toplantısının başladığı haberi bulunmaktadır. NATO Konseyinin, Kafkaslardaki gelişmeleri değerlendirme ve Rusya’ya karşı bir tavır belirlemek amacıyla olağanüstü ve bunun yanında gayri

⁴⁵ Vatan Gazetesi, 16 Ekim 2010.

resmi toplantısı başlamıştır. Amerika Birleşik Devletlerinin talebi üzerine NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer başkanlığında yapılan toplantıda Türkiye'yi ise Dışişleri Bakanı ve Başmüzakereci Ali Babacan temsil etmiştir.

Bu toplantıda İttifak üyesi olan 26 ülkenin bakanlarının Gürcistan'a destek verirken, Rusya'ya karşı uyarı mesajları vermeleri öngörülmektedir. Tüm bunlarla birlikte Rusya'nın NATO Daimi Temsilcisi Dimitriy Ragozin bu toplantıdan önce yaptığı açıklamada, NATO müttefiklerinin Kafkaslarda devam eden krize dengesiz bir yaklaşım sergilememeleri çağrısında bulunmuştur. Ragozin ayrıca İttifak'tan çıkacak olan mesajları çok iyi analiz edeceklerini, bu çıkan mesajların gerçeklerden uzak görülmesi durumunda NATO ile işbirliğinin kalitesinin korunamayacağını belirtmiş ve Amerika Birleşik Devletlerini eleştirmiştir.

Daha önce NATO - Rusya Konseyi'nin olağanüstü toplanması için çağrıda bulduklarını anlatan Ragozin, bu taleplerinde ısrarcı olmadıklarını ve böyle bir taleplerinin bundan sonra olmayacağını bildirmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanı David Miliband ise NATO'nun, Gürcistan ve Ukrayna'yı bünyesine alma iradesini onaylaması, bu sayede Rusya'ya sataşkanlık ve maceranın mahiyetinin ne olacağını gösterilmesi gerektiğini ifade etmiştir⁴⁶.

NATO'nun adı geçen ülkeleri üye olarak kabul etmesiyle üye sayısını artırdığı gibi Avrupa'da bulunan bu ülkelerin de Avrupa'nın güvenliği için NATO ile güç birliği yapmasını düşünmektedir.

NATO hava tatbikatları yanında deniz tatbikatları da yapmaktadır. Bu çerçevede NATO Daimi Deniz Görev Grubu-1'deki iki adet gemi Karaköy'de, Salı Pazarı rıhtımına demirlemiştir. Bu grubun komutanı Amiral Juan Rodriguez, burada bulunmalarının Rusya ve Gürcistan ile herhangi bir ilgisinin olmadığını açıklamıştır. Sadece Bulgaristan ve Romanya gemileri ile eğitim yapmak amacıyla Karadeniz'e girdiklerini, bunun ise bir sene önce planlandığını dile getirmiştir.

Karadeniz'de bulunan NATO gemileri ile ilgili sorulara da cevap veren Rodriguez, hiç kimsenin Gürcistan ile böyle bir sorun çıkacağını tahmin

⁴⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 19 Ağustos 2008.

edemeyeceğini, bu yüzden burada bulunmalarının Rusya ve Gürcistan ile bir ilgisinin bulunmadığına dikkati çekmiştir. Görev verilmesi halinde gemilerin Karadeniz'e çıkıp çıkmayacaklarının sorulması üzerine ise Rodriguez bu göreve hazır ve muktedir olduklarını ancak NATO'dan emir aldıkları için, 26 NATO üyesi ülkenin vereceği karara göre hareket edeceklerini bildirmiştir⁴⁷.

Bu da göstermektedir ki NATO kuvvetlerinin, NATO emirleri dışında herhangi bir müdahaleyi kendiliklerinden yapmayacaklarını NATO'nun emirleri doğrultusunda hareket edeceklerini göstermektedir. Ayrıca Karadeniz'in NATO gözünde NATO ülkeleri için önemli olduğu görülmektedir.

Karadeniz'e geçişin Boğazlardan olacağı ve bu durumun Lozan Konferansında ele alınarak belli kriterler konularak Karadeniz'e geçecek savaş gemilerinin kısıtlandığı bilinirken Türkiye'nin bu konuda karar mercii olduğu da bilinmekle birlikte konumunu güçlendirmektedir.

Son yıllarda NATO öncülüğünde ABD'nin, Karadeniz ve Kafkaslardaki etkinlik alanını genişletmesi, Karadeniz'in önemini ortaya çıkarmaktadır.

Soğuk savaşın kilit ülkelerinden birisi olan Türkiye'nin kontrolü altında olan boğazlar, bu defa da kuzey ve güney yerine güney, kuzey doğrultusunda askeri gücün kontrol edilmesi kapsamında Montrö sözleşmesini tartışılır hale getirmiştir.

Yetmiş iki yıllık Montrö anlaşmasının ilk altı yılı İkinci Dünya Savaşı, 45 yılı soğuk savaş, sonraki 11 yılı tek kutuplu barış dönemi olurken, 2001 yılının Eylül ayında başlayan ABD'nin terörle mücadele için işgal ettiği Irak ile Afganistan savaşları ile devam etmiştir.

Gürcü-Rus çatışması ise Karadeniz'de yeni bir güç mücadelesini ortaya çıkarmıştır. Bu aşamada geçmişte SSCB'nin yapmaya çalıştığı gibi ABD'nin, Montrö anlaşmasına uygunluk sağlamak amacıyla ön bildirimler ile Karadeniz'de Rus deniz gücüne üstünlük sağlayacak olan caydırıcı bir askeri güç konuşlandırılması beklentisi oluşmuştur⁴⁸.

⁴⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 10 Eylül 2008.

⁴⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 22 Eylül 2008.

Bu da göstermektedir ki Türkiye'nin ve Karadeniz'in NATO için önemi çok büyüktür. Bu nedenle Türkiye'nin stratejik konumunu bu yönde oluşturarak NATO'da söz sahibi olmaya devam etmelidir.

NATO ve BM, Afganistan ve Kosova gibi kriz bölgelerinde devam etmekte olan siyasi işbirliğine resmîyet kazandıracak olan anlaşmaya imza atmıştır. NATO sözcüsü James Appathurai ise her iki örgütün genel sekreterleri tarafından New York'ta imzalanmış olan anlaşmanın mevcut olan işbirliğinin tanınması amacıyla yapıldığını ve ayrıca önemli bir yenilik getirmediğini dillendirmiştir.

ABD, İngiltere ve Fransa, NATO ile işbirliği anlaşmasını imzalaması amacıyla BM Genel Sekreteri Ban Ki-mun'a baskı uygulamışlardır. Afganistan'da bulunan Taliban rejiminin çökmüş olmasının ardından 2001 yılının sonlarında düzenlenmiş olan Bonn Konferansında geçici olan yönetime destek vermek amacıyla BM Güvenlik Konseyi otoritesi altında görev yapacak olan gönüllü ülkelerin askerlerinden oluşacak olan uluslararası koalisyon şeklinde kurulmuş olan Afganistan'daki, ISAF, 11 Ağustos 2003 tarihinden itibaren NATO tarafından yürütülmektedir⁴⁹.

Türkiye'yi de yakından ilgilendiren asker bulundurma konusundaki karar ile NATO ülkemizden de asker isteyecektir. Afganistan ve Kosova'da Türk askeri de NATO gücü olarak görev yapmış ve başarılı görevler üstlenmiştir.

Tüm bunlar olurken Türkiye'ye karşı yapılan saldırılarda da NATO'nun inisiyatif üstlenebileceğine örnek olarak 2008 yılında Aden körfezinde korsanlar tarafından kaçırılınca, NATO 20 Türk personelin kurtarılması amacıyla devreye girmiştir. Kanada'dan, Çin'e 77 ton demir cevheri taşıyan ve Yasa Denizcilik'e ait olan Marshall Island bayraklı olan M/V Yasa Neslihan isimli ticari gemi kaçırıldıktan sonra Somali açıklarında seyir halinde bulunmaktadır⁵⁰.

NATO'nun bu çerçevede inisiyatif olarak Türk personellerin kurtarılması için devreye girmesi Türkiye'nin NATO çerçevesinde bir ülke olmasından

⁴⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 26 Eylül 2008.

⁵⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 30 Ekim 2008.

kaynaklanmaktadır. Bu açıdan güvenlik için NATO, bir Türk gemisinin ve Türk personellerin kurtarılması amacıyla devreye girmiştir.

NATO'nun terörizme karşı verdiği mücadele de bilinmektedir. Dünyadaki bütün terör hareketlerine karşı NATO'nun taraf olduğunu görmemiz mümkündür. Ancak bazı NATO ülkelerinin terörist örgütlerle iletişimde olduğu da bilinen bir gerçektir. Kendi çıkarları doğrultusunda terörist örgütleri kullanan ülkelerin olduğu görülmektedir. Bu örgütleri terör örgütü olarak kabul etmiş olan ülkeler bile kendi çıkarları doğrultusunda bu örgütleri destekleme yoluna gitmektedirler.

Bu kapsamda Dışişleri Bakanı Ali Babacan da gazetelere demeç vermiştir. Terörizmin uluslararası bir sorun olduğuna değinerek Terör örgütü PKK'nın AB, NATO ve ABD tarafından terör örgütü olarak kabul edildiğinin altını çizmiştir. Babacan, Türkiye'nin PKK'ya karşı mücadele sürdürdüğünü ve bu nedenle Irak yönetimi ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri ile de sıkı bir işbirliği içinde olduğunu ifade etmiştir.

PKK'nın uluslararası bir terör örgütü olduğu bir gerçektir. Bunun için Türkiye'nin terörle mücadele ettiği kadar, her devletin de terör örgütleri ile mücadele etmesi gerekmektedir. AB'nin, NATO'nun ve ABD'nin terör ile mücadelesi yanında PKK'yı terör örgütü olarak tanımaları da önemlidir. Özellikle de bir güvenlik kuruluşu olan NATO'nun bu yönde hareket etmesi önemlidir⁵¹.

Görüldüğü gibi AB, NATO ülkeleri ve ABD'nin PKK'yı terör örgütü olarak kabul ettikleri görülmekle birlikte bu örgütün Avrupa'daki faaliyetlerine de göz yummaktadır. Bu çerçevede beyan ettikleri düşünceleri ile davranışları tezat oluşturmaktadır. Bu da Türkiye'nin AB ülkeleri, NATO ve ABD'nin dikkatini çekmek zorunda kalmaktadır.

Rusya'nın ise Kürtler ile ilişkisi yüzyılı aşan bir geçmişe sahiptir. Ruslar genellikle Türkiye'nin bölgesel bir güç olmasını istememekte ve bu nedenle Türkiye'de ayrılıkçı oluşumlarla rahatsız etmeyi düşünmektedir. İlk önce Ermenileri kışkırtmış, Türkiye Ermeni olaylarını bastırarak hallettikten sonra ASALA örgütüne

⁵¹ Cumhuriyet Gazetesi, 12 Aralık 2008.

destek vererek Türkiye'nin kalkınmasını ve bölgede güç unsuru olmasını önlemeye çalışmıştır. Bununla birlikte Türkiye'de, Ermeni soykırımı olduğu yönünde dünya kamuoyunu etkilemek için Ermenileri desteklemiştir.

Türkiye'de Ermeni ve ASALA sorununun artık etkisinin azalmasıyla Kürtleri ayaklandırmak ve Türkiye'nin terör ile mücadele ederken bölge ülkeleri ile rekabeti unutmamasını sağlamak için PKK'nın kurulmasına öncülük etmiştir. Daha sonra da silah ve mühimmat yardımları ile Rusya, PKK'nın büyümesinde de rol oynamıştır⁵².

Zaman zaman NATO Genel Sekreteri NATO'ya üye ülkelere karşı demeçler vermektedir. Bu demeçlerin üye ülkelerin NATO ile işbirliğini artırmaları için yapıldığı da muhakkaktır.

Bu çerçevede NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer, NATO ile AB arasında tüm alanlardaki işbirliğinin üye ülkeler tarafından önlenmemesi çağrısında bulunmuştur.

NATO'nun öneminin hiçbir zaman kaybolmadığının altını çizen Scheffer, nükleer silahların azaltılması, Afganistan'daki durum ve İran ile yaşanan kriz konusunda Rusya ile de işbirliği yapılması gerektiğini bildirmiştir. Ancak Rusya'nın, Gürcistan'da silah konuşlandırmasının Avrupa'nın güvenliğine katkı sağlamayacağını belirtmiştir⁵³.

AB ile NATO'nun ayrılmaz bir parça olduğu NATO Genel Sekreterinin demeçlerinden anlaşılmaktadır. NATO'nun bu kapsamda öncelikle Avrupa'nın güvenliğini öncelediği de bir gerçektir.

NATO Genel Sekreterinin kim olacağı Türkiye için önemi büyük olmakla birlikte, bu makama oturacak kişinin İslam düşmanı olmamasını önemsemektedir. Danimarka Başbakanı Rasmussen'in NATO Genel Sekreterliği seçimlerinde aday olmasının, Türkiye'nin çekincelerini öne çıkarmasına neden olmuştur. Bu nedenle

⁵² <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/tarihin-penceresinden-rusyanin-kurt-karti>

⁵³ Cumhuriyet, 07 Şubat 2009.

Türkiye Rasmussen'in, NATO Genel Sekreteri olmasına itiraz etmiştir. Ancak bu durum ABD için sorun yaratmıştır.

Müslümanlara karşı karikatür krizinde takındığı tutum ile birlikte PKK'nın destekçilerinin Danimarka'da televizyon kanalı işletmeleri ve buna Rasmussen'in destek vermesi Türkiye'nin itirazlarını haklı çıkarmaktadır. Bu kapsam dahilinde NATO'nun en büyük meydan okumayı Afganistan'da gördüğünü, Müslümanların hissiyatının yeni genel sekreterin seçimin ile ortaya çıkacağı görülmektedir⁵⁴.

Ancak tüm bunlara rağmen NATO Genel Sekreterliği için yapılan seçimde Danimarka Başbakanı Rasmussen seçimi kazanmıştır. Bu durumun Türkiye'de bir burukluk yarattığı da bir gerçektir. İslam Peygamberine karikatür zile hakarete bulunan ve PKK'nın açıkça faaliyet gösterdiği Danimarka'da Başbakanlık yapmış bir kişinin NATO Genel Sekreterliğine getirilmesi elbette ki İslam ülkelerinin yanında bir NATO üyesi ülke olarak Türkiye'nin de tepkisini çekmiştir. Bu nedenle Türkiye'nin NATO Genel Sekreterliğine Rasmussen'in getirilmesine tepki göstermesi de oldukça manidardır.

3.7 Aydınlik

Dünyanın silahlardan arındırılmasını isteyen ülkeler, aynı zamanda bunun tam tersi hareketler de yapmaktadırlar. NATO içinde de silahsızlanma yanlısı olan ülkelerin iyi bir silah alıcısı olduğu da gözle görülen bir gerçektir.

Bunun yanında Türkiye'nin de NATO üyesi ülkeler içinde en yüksek silah alıcısı olduğu da gözlerden kaçmamaktadır.

İTÜ öğretim üyesi Gülay Günlük Şenesen'in araştırmasına göre Türkiye, NATO üyeleri arasındaki silaha en çok kaynağı ayıran ülke konumundadır. Türkiye'nin savunma giderlerine bakıldığında, NATO'nun Avrupalı üyelerinin ortalamasının 6 katından fazla olduğu ifade edilmektedir. Ancak Ortadoğu'ya bakıldığında silaha en büyük kaynağı ayıran ülkelerin başında Suudi Arabistan ve Irak'tan sonra üçüncü sırayı alabilmektedir. Bununla birlikte Irak'ın silahlanma harcamaları Körfez Savaşından sonra büyük bir düşüş sağlamıştır.

⁵⁴ Cumhuriyet, 11 mart 2009.

1982-1991 yılları arasında Türkiye'nin harcamaları %10 oranında artış göstermiştir. Bu tarihler arasında Türkiye'nin silahlanma için ayırdığı kaynak 44 milyar 482 milyon dolar, 1991 yılından günümüze kadar ise kesinleşen silah harcamalarının 18 milyar 580 milyon dolar olduğu görülmektedir⁵⁵.

Truman doktriniyle 1950 yıllarında Avrupa'ya yönelmiş olan ABD karşısında Fransa'yı bulmuştur. 1956 yılında ise Süveyş Kanalı sorunu çıktığında ABD karşısında geri adım atmak zorunda kalmış olan Fransa, uzun yıllar ABD'nin uzantısı olarak gördüğü İngiltere'nin, Avrupa Ortak Pazarına girmesine karşı çıkmıştır. İngiltere bu koşullar altında ancak 1970 yıllarında Fransa'da De Gaulle'un zayıf tutumu karşısında Avrupa Ortak Pazarına üye olabilmıştır.

Avrupa'da tarım ülkesi olarak bilinen Fransa, GATT tartışmalarında da ABD ile zıtlaşmıştır. Tarım fazlası bulunan ABD, sübvansiyonlar sayesinde tarım ürünü fiyatlarını düşüren Fransa'yı bu konuda değişiklik yapmaya zorlamıştır. İki ülke arasında süregelen tartışmalar sona ermezken, Mart ayı sonunda yapılan bir anlaşma ile bir çözüme gitmişlerdir.

Ulusal Güvenlik Danışmanlığı görevine 1960 yıllarının sonunda getirilmiş olan Henry Kissinger'ın sürdürdüğü nükleer silahlar ve caydırıcılığa ilişkin politikası karşısında Fransa, NATO'nun askeri merkezlerini tasfiye etmişti. Bunun sonucunda da Fransa, Almanya ile savunma ve askeri işbirliği yapmıştır. Bu hareketiyle ABD'nin, NATO üzerindeki hegemonyasına karşı çıkmıştır⁵⁶.

NATO ülkeleri arasında Türkiye'nin en çok silaha ihtiyacı olduğunu bu haberdan anlamamız mümkün olacaktır. Çevre komşu ülkelere gelebilecek baskılar ve yine çevre ülkelerin Türkiye'ye karşı terör örgütlerinin yürüttüğü saldırılara destek vermeleri, Türkiye'nin kendi güvenliğini sağlamak amacıyla silahlanma eğilimi göstermesini sağlamaktadır.

NATO, Avrupa'nın güvenliği kapsamında çeşitli ülkelerde üsler kurmaktadır. Türkiye'de de üsleri bulunan NATO, Arnavutluk ve Makedonya'da da

⁵⁵ Aydınlik Gazetesi, 4 Haziran 1994, s.4.

⁵⁶ Aydınlik Gazetesi, 17 Eylül 1994, s.21.

üs kurma kararı almıştır. Bu çerçevede NATO, Arnavutluk ve Makedonya'da asker konuşlandırmak istemektedir.

NATO'nun, Arnavutluk'a yerleşmesi durumunda ABD'nin, Kosova sorununu gündeme getireceğine ise kesin gözüyle bakılmaktadır. ABD'ye bir ziyarette bulunan Kosova Arnavutları liderlerinden A. Rugova, Kosova'ya bağımsızlık verilmesi isteklerini dile getirmiştir. Yugoslavya yönetiminin bu duruma izin vermeyeceği ve Arnavutluk'un ise bu durumda müdahale edeceği de görülmektedir.

Bu kapsamda Türkiye'nin, Arnavutluk ile askeri bir anlaşmasının bulunduğu bilinmektedir. Kosova'da oluşacak böyle bir krizin ise Makedonya ve Sancak'a da sıçramasının kaçınılmaz olduğu da bilinmektedir.⁵⁷

Bosna-Hersek, Kosova kapsamında bu tür belirsizlikler NATO ile ABD'nin her zaman aynı doğrultuda düşünmediğini göstermektedir. Bu bölgede oluşacak bir belirsizlik ve gerilimin dünya barışına etkisi de oldukça fazla olacaktır.

Yugoslavya'nın parçalanması sonucunda ortaya çıkan ülkelerin NATO için önemi büyüktür. Çünkü NATO için asıl amaç büyük devletler yerine küçük devletleri oluşturarak bunları hâkimiyeti altına almaktır.

255 bin kilometrelik bir alana yayılan ve 22 milyon nüfusa sahip olan Yugoslavya'dan, 80 bin kilometrelik bir alana sahip olan ve 12 milyon nüfusa sahip olan Sırbistan oluşmuştur. Sırbistan ayrıca 500 bin nüfuslu Karadağ ile birleşmiştir. Sonrasında yarı özerk bölgeler eski statüleriyle Yugoslavya'daki varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Batı için Sırbistan bile büyük bir ülke konumundadır. Oysaki batı için en uygun olan amaç Balkanlar'da küçük küçük devletler kanalıyla NATO cumhuriyetleri oluşturmaktır⁵⁸.

⁵⁷ Aydınlık Gazetesi, 17 Aralık 1994, s17.

⁵⁸ Aydınlık Gazetesi, 1 Ocak 2001, b.23.

NATO asker gönderdiği ülkelerde genellikle yerel kuvvetlerle de işbirliği yapmaktadır. Kosova'da da aynı şekilde davranan NATO, Kosova Kurtuluş Ordusu olarak kurulan birliklerle beraber Kosova'da, Yugoslavya'ya karşı mücadele vermektedir. Kosova Kurtuluş Ordusu ile birlikte Yugoslavya Federasyon Ordusuna karşı savaşan 600 NATO askeri bulunmaktadır.

Bununla birlikte NATO'nun birlikte hareket ettiği Kosova Kurtuluş Ordusunun masum sivilleri de öldürmekle itham edildiği biliniyor.

Barış gücü olarak sivil halkı korumak ve bununla birlikte buldukları bölgelerde barışı sağlamakla görevli NATO'nun sivil masum insanları öldüren bir ordu ile hareket etmesi de insanları farklı düşüncelere sevk etmektedir.

NATO askeri elbiseleri ile Kosova Kurtuluş Ordusuna katılan 600 askerin 340'ının Yugoslav ve Ruslar tarafından kimliklerinin tespit edildiği ve bunların isimlerinin çok yakın bir zamanda kamuoyu ile paylaşılacağı duyurulmuştur. Ayrıca NATO askerlerinin, Kosova Kurtuluş Ordusu ile birlikte sivil halkın katliamına katıldıkları da iddialar arasındadır⁵⁹.

Avrupa'nın güvenliğini sağlamakla görevli olan bu nedenle kurulmuş olan NATO'nun sivilleri katleden ordularla birlikte hareket etmesi de düşündürücüdür.

Ruslar soğuk savaş sonrasında NATO'ya karşı bir kuruluş oluşturmayı her zaman düşünmüşlerdir. Bu amaçla da özellikle Çin ile işbirliğine girmişlerdir. Rusya'nın ve Yugoslavya'nın etkin gazeteleri bu konuda haberler yapmışlardır. Kurulması düşünülen birlik ise Rusya'nın, Türkiye ile birlikte kurduğu Karadeniz Gücü ve Asya'nın Şanghay Beşlisidir.

Çin ve Rusya, ABD'nin, NATO'yu kullanarak Balkanlar ile birlikte Ortadoğu'yu hegemonya altına almasına karşı böyle bir birliğin oluşmasına taraftar olduklarını göstermişlerdir. ABD'nin tek başına bir güç olmasının önüne geçmeyi planlayan Çin ve Rusya böyle bir birlikteliğe yeşil ışık yakmışlardır. ABD de Çin ile Rusya'nın yakınlaşmasının farkındadır. Avrasya'nın NATO'sunu kurmayı düşünen

⁵⁹ Aydınlik Gazetesi, 21 Ocak 2001, s.15.

bu iki ülkenin ABD için en büyük tehlike olduğu da ABD’de seçilen her başkana sunulan Ulusal Güvenlik Konseyi raporunda da bulunduğu belirtilmektedir.

Bu çerçevede ele alındığında Rusya’nın Pravda gazetesi, Karadeniz Gücünün Avrasya’nın NATO’su olacağını manşetine taşımıştır. Gazeteye göre Orta Asya, Balkanlar ve Ortadoğu’nun bu anlaşma ile kuvvetleneceğini de bildirmiştir. Karadeniz Gücü ve Şanghay Beşlisi ilk etapta siyasi veya da ekonomik bir birliktelik olarak görülebilecektir ancak gelişmekte olan diğer kutbun Avrasya’nın NATO’su olacağı da ifade edilmiştir⁶⁰.

Elbette ki Avrupa ülkelerine ve ABD’ye karşı böyle bir birliğin kurulması, dünya üzerinde dengeleri de değiştirecek ve Avrupa ülkeleri olsun, ABD olsun, NATO ülkeleri olsun kendilerine çeki düzen vermek zorunda kalacaklardır.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği oluşturmak amacıyla toplanan NATO Dışişleri Bakanları toplantısı, hiçbir anlaşma sağlanmadan sona ermiştir. Budapeşte’de düzenlenen ve iki gün süren toplantılarda gündem maddesi olan Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği oluşturulması hakkında tartışmalar toplantılardan önce başlamıştır.

Bu kapsamda Finansal Times Gazetesine demeç veren Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Türkiye’nin, Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği konusunda tavrını açıklamıştır. Cem konuşmasında Türkiye’nin keyfi olarak NATO ve AB arasında devam eden işbirliği sürecini engelleyen yeni şartlar ileri sürdüğü söylentisinin doğru olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca Cem, Türkiye’nin bu birlik hakkındaki tavrının doğru olduğunu ve bu konudaki fikrinde herhangi bir değişiklik olmayacağını savunmuştur.

Cem, bütün bunlardan sonra sözlerine devam ederken Türkiye, kullanımına katılmadıkça, ortak olduğu NATO imkân ve yeteneklerinin NATO dışındaki ülkelere tahsis edilmesine karşı çıkacağını belirtmiştir.

İsmail Cem’in bu konuşmasından sonra, Türkiye’nin takınacağı tavra tepkiler gelmeye başlamıştır. Bu kapsamda Almanya Dışişleri bakanı Joscka Fisher,

⁶⁰ Aydınlık Gazetesi, 21 Ocak 2001, s.25.

Türkiye'nin ulusal çıkarlarını gözettiği tavrının AB amacıyla uyumlu olmadığını söylemiştir. Fischer, Türkiye'nin veto kararında ısrarcı olmasının AB-NATO ilişkilerine zarar verebileceğini, Bu durumun AB veya da NATO yararına olduğunu söylenmesinin doğru olmadığını ifade etmiştir.

Bu konuşmalarından sonra Fischer Türkiye'yi tehdit etmekten de kaçınmamıştır. Avrupa ordusunun oluşumunu hiç kimsenin engelleyemeyeceğini söyleyen Fischer bu sayede Türkiye'ye gözdağı da vermiştir⁶¹.

AB ve NATO'nun bir Avrupa Kurumu olduğunu düşünen bürokrat ve siyasilerin bu kurumlarda oldukça fazla olduğunu bu konuşmalardan da edinmek mümkündür. Avrupa Devletleri çıkarlarının olduğu yerde hemen birbirleriyle kenetlenerek düşüncelerine karşı tavır alan ülkeleri de dışlamaktadır.

Türkiye'nin kendisine yönelik ve Asya kıtasına yönelik yeni politikalar üretmeye başlaması, Türkiye'nin ayakta kalması için yapması gereken en önemli seçenek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle Irak ile sıcak ilişkilere girilmesinin yanında ekonomik çıkarların da göz önüne alınması olumlu bir davranış olarak ortaya çıkmaktadır.

Aynı şekilde Suriye ile de Irak'a benzeyen yakınlaşmalar olmaktadır. Bunun yanında İran ile önceden beri gelen suni gerilimler yaratmaktan da vazgeçilerek sıcak ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Önemli bir gelişme olarak göze batan Rusya ve Çin ile de ilişkilerde önemli adımlar atıldığı görülmektedir.

Batı'dan alınamayan bazı askeri teknolojilerin Asya'dan alınmaya başlanması da bu ilişkilerin olumlu yönde ilerlemesini sağlamaktadır. Ancak ABD'de son olaylar ile Türkiye NATO içinde bölge ülkeleri ile birlikte Asya'ya karşı Batı'nın bölgedeki jandarması konumuna düşüp düşmeyeceği ise tartışma konusudur. Bu tür davranışın Türkiye'nin bölgede kurmaya çalıştığı yeni ilişkileri zedeleyeceği de muhakkaktır. Türkiye'nin NATO çerçevesinde böyle bir durumda Haçlı Seferlerine katılmış durumuna düşeceği muhakkaktır⁶².

⁶¹ Aydınlik Gazetesi, 3 Haziran 2001, s.5.

⁶² Aydınlik Gazetesi, 23 Eylül 2001, s.30.

Görülmektedir ki NATO içindeki bir Türkiye'nin, NATO'nun Asya ülkelerine ve Ortadoğu'ya karşı alacağı tavırlara katılması durumunda Haçlı Seferlerine katıldığı izlenimini güçlendireceğidir. Bu durumda İslam Dünyasına karşı Türkiye'nin Haçlı Seferlerini yapan ülkelerin yanında yer aldığı izlenimi Asya ve Ortadoğu'da Türkiye'nin konumunu zayıflatacaktır.

Aydınlık Gazetesinde Atilla İlhan'ın 23 Nisan 2001 tarihinde Cumhuriyet Gazetesinde yazdığı NATO standartlarında bağımsızlaşma fırsatı isimli makalesi yer almıştır.

Bu makalede TSK'nin bir taraftan Ulusal Savunma Sanayi'ne önem verir, diğer taraftan da kapsamlı olarak modernizasyon projesini uygulamaya çalışırken, Dünya Bankası ve IMF üzerinden tasarruf baskısı gelince bir çırpıda çok önemli savunma projesini erteleyebilecektir. TSK aslında donatımın yeterince ulusal ve yerli olmamasından huzursuz olmaktadır. Aynı zamanda da tedirgindir.

Kıbrıs hareketinden sonra NATO standardı, ABD ambargosu başlayınca birçok uçağı ve tankı kullanamaz hale getirmiştir. Bu durum da TSK'nin hareket ve manevra kabiliyetini mümkün mertebe bitirmiş durumdadır.

Bu nedenle askeri donanımın hem çeşitlendirilmesi, aynı zamanda Ulusal Savunma Sanayi'nin yabancı sermayeden kesinlikle bağımsız hale getirilmesi gerekmektedir. Bu kısılcacın gevşemesi önümüze önemli fırsatlar çıkarmıştır. ABD'den alınacak helikopterler yerine Rus-İsrail helikopterleri tercih edilebilecektir. Bu alışverişler para yerine mal karşılığı da yapılabileceği için Türkiye'nin dolarlarının kasasında kalması da sağlanacaktır.

Bu kapsamda TSK'nin, Ulusal Savunma Sanayi'sini geliştirmesi ve sisteme bağımlı olmaktan kurtulmalıdır⁶³.

Aydınlık Gazetesinde yayınlanan bu habere göre NATO küçük parçalara ayırdığı doğu bloğu ülkelerini içine alarak bu sayede bunları eritmeye çalışmaktadır. NATO'nun bu uygulamasının amacına gelindiğinde ise birleşmiş olmaları durumunda bu ülkelere söz geçiremeyeceğinin bilincinde olan NATO, bu ülkeleri

⁶³ Aydınlık Gazetesi, 29 Nisan 2001, s.30.

küçük parçalar haline getirerek onların güçsüz olarak kendisine biat etmelerini istemektedir.

2001 yılında İslam dünyasına ve İslam'a Haçlı savaşı başlatmış olan ABD'nin güdümünde olan ve yine ABD tarafından kontrol edilen Haçlı ordusu konumunda olan NATO'nun misyonerlik çalışmalarının başında Türkiye'nin geldiği bilinmektedir. Bu güne kadar Türkiye'nin her bölgesine dağılmış ve konuşlanmış olarak görülen NATO'nun ülkemizde 28 üssü bulunmaktadır⁶⁴.

Bu durumda NATO'nun bir Hıristiyan kuruluşu olduğu söylenebilir ancak Türkiye'yi de üye olarak kabul ederek bu amacını gizleme yoluna gitmiş olabileceği gibi iyimser bir görüşle de NATO'nun bir dünya güvenlik kuruluşu olduğunu söyleyerek Müslüman ülkeleri de bu güvenlik çemberine dahil etmeyi düşünebilir.

ŞİÖ. tek kutupluluğa karşı tasarılanmış stratejik bir ortaklık olarak görülmektedir. Bu kuruluşun amaçları arasında teröre, ayrılıkçılığa ve aşırıcılığa karşı koymak gelmektedir.

Semih Koray'ın 28.11.2016 tarihindeki Aydınlık Gazetesinde ele aldığı gibi NATO'nun da ŞİÖ gibi stratejik bir ortaklık olmasının yanında birbirlerinin tam karşısı stratejik amaç güttükleri de bir gerçektir⁶⁵.

Son yıllarda ülke politikamızın gereği olarak NATO'nun tam zıttı bir ortaklık olan ŞİÖ'ye göz kırpmamız doğrultusunda yapılan analizlerde hem NATO'ya, hem de ŞİÖ'ye üye olunamayacağı tezi de ortaya atılmaktadır. Buna göre NATO'nun coğrafyasının Atlantik, ŞİÖ'nün coğrafyasının ise Avrasya olduğu gösterilirken, bu kuruluşların kendi coğrafyalarını koruma içgüdüsünde olduklarından her ikisine de üye olmanın mantıksızlığı gözler önüne serilmektedir.

Nükleer Savunma Stratejisi konseptini belirlemek amacıyla NATO bazı zamanlarda toplantılar yapmaktadır. 18-19 Kasım 2010 tarihinde yapılan toplantıda da bu konu ele alınmıştır. Bu çerçevede NATO Stratejik konseptinde gizlilik

⁶⁴ Aydınlık Gazetesi, 28 Haziran 2012.

⁶⁵ <https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/2016-kasim/sio-ve-nato-ya-stratejik-yaklasim>

taşımayan on üç başlık açıklanmıştır. Bu konseptte NATO üyelerine yönelik olarak karşılaşılabilecek tehditler 5 kategoride sıralanarak duyurulmuştur.

1. Terör ve aşırı gruplar
2. İstihbarat servisleri ile yabancı askerler
3. Teröristler, suç örgütü üyeleri ve bununla birlikte aşırı kaynaklardan beslenen süper saldırılar
4. Enerji güvenliğine karşı tehditler
5. Elektronik silahlar, lazer silahları ile birlikte aşırı teknolojilerin gelişmesini kapsamakta olan ciddi teknolojik boyutta olan tehditler⁶⁶.

Bu kapsamda NATO üyesi ülkelerin ve NATO'nun bu konularda hassas olması ve dikkatli davranması gerekmektedir. Bunun yanında bu kuruluşlara kesinlikle destek verilmemesi de öncelikler arasındadır.

Tüm bunlarla birlikte NATO'nun Türkiye'de üsleri de iç kamuoyunda tartışılır hale gelmektedir. Bu durum bazen Türkiye veya çevresinde oluşabilecek karışıklıklar ve saldırılarla gündeme gelirken bazen de NATO radarlarının bulunduğu yerlerde yapılması düşünülen düzenlemelerin yapılamaması dolayısıyla gün yüzüne çıkmaktadır.

Tarihi Mardin kalesinin restorasyonu, NATO radarı nedeniyle engele uğramıştır. Bu durum da Türkiye'deki NATO üslerini tartışma konusu haline getirmiştir.

Bu durum üzerine Aydınlık Gazetesinin yaptığı araştırmada Türkiye'de 28 NATO üssünün olduğu anlaşılmıştır. Bu üslerin bazılarının ise ABD ile birlikte kullanıldığı görülmüştür⁶⁷.

Türkiye'deki NATO üsleri arasında adına en çok rastlanan İncirlik Hava Üssü bulunurken, bununla birlikte birçok NATO üssünün olduğu da görülmektedir. İncirlik Hava üssüne gelindiğinde bu üs NATO'nun bölgesel bir depo üssü olduğunu

⁶⁶ Aydınlık Gazetesi, 3 Mayıs 2011.

⁶⁷ Aydınlık Gazetesi, 28.06.2012.

ortaya koymaktadır. Bu üs NATO üssü olarak bilinmekle birlikte ABD hava kuvvetleri nin 39. Ana Jet üssü de burada bulunmaktadır.

İzmir Hava üssü de NATO üssü olarak ülkemizde bulunmaktadır. Yine bu üssü de ABD hava kuvvetleri kullanmaktadır. Bunun yanında Türkiye'nin değişik yerlerinde NATO üsleri bulunmaktadır.

Konya 3. Ana Jet Üs komutanlığı, Balıkesir 9. Hava Jet Üssü, Muğla Aknaz Deniz Üssü yanında Ankara-Ahlatlıbel, Amasya-Merzifon, Bartın, Çanakkale, Diyarbakır-Pirinçlik, Eskişehir, İzmir-Bornova, İzmit, Kütahya, Lüleburgaz, Sivas-Şarkışla, İskenderun, Ordu-Perşembe, Rize-Pazar, Erzurum, Van-Pirreşit ve Mardin'de NATO'ya bağlı Birleştirilmiş Hava Harekat Merkezleri de Türkiye'de NATO üssü olarak kullanılmaktadır.

Bu da göstermektedir ki NATO'nun Türkiye'ye önem vermesinin nedeni onu ileri bir karakol olarak görmekle birlikte bölge ülkelerine karşı da bu üsler sayesinde kontrolü sağlamayı düşünmesinden ileri gelmektedir.

SONUÇ

Soğuk Savaşın hüküm sürdüğü yıllarda Türkiye ulusal güvenliğini ve Batılı kimliğini, NATO üyeliği sayesinde gerçekleştirmek istemesinin yanında yönünü tamamen Batıya dönmüştür. Bu çerçevede de NATO üyesi olabilmek için elindeki olanakları son raddesine kadar kullanmaktan çekinmemiştir.

Bu nedenle NATO üyeliği için defalarca müracaat etmesinin yanında ilk başlarda NATO ülkeleri bu kuruluşun Avrupa güvenliğini sağlamak amacıyla kurulduğunu öne sürerek Türkiye'yi NATO içine almayı kabul etmemişlerdir. Bu kapsamda Türkiye'nin müracaatlarını reddetmişlerdir.

Ancak SSCB'nin de NATO'ya karşı yayılma politikasını gütmesi ve SSCB, Türkiye yakınlaşmasını önlemek ve Türkiye'yi SSCB'ye karşı ileri bir karakol olarak düşüncelerinin sonucunda Yunanistan'ın da üyeliğinin kabul edilmesi şartıyla Türkiye'nin NATO'ya girişine yeşil ışık yakmışlardır.

Bunun haricinde Türkiye'nin NATO'ya girişine etken olan en önemli gelişmelerden birisi de Türkiye'nin Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında Kore'ye asker göndermesi gelmektedir ki Türkiye Kore'ye müdahale kararı alınmasının ardından bu karara ilk destek veren ülke olmaktadır. Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi NATO ülkeleri arasında memnuniyetle karşılandığı için Türkiye'nin NATO'ya giriş süreci hızlanmıştır.

Türkiye'nin NATO'ya girme konusunda vermiş olduğu karar, Batı Avrupa'nın ve özgür dünyanın savunmasının öncülüğünde en önemli, etkileri ise en büyük kararlarından birisi olmuştur. Türkiye, NATO üyeliğine adımını attıktan sonra bu örgütün bütün sorumluluklarını paylaşmaya başlamıştır. Bununla birlikte önemli görevleri de üzerine almıştır.

Önemli durumlarda NATO'nun yeni stratejilerinin belirlenmesinde de önemli öncelikler almış ve bu stratejiler ile belirlenen kararları uygulamada öncelik olarak uygulamıştır. Ufak tefek itirazlar haricinde veto hakkını kullanmayan Türkiye, NATO nezdinde hiçbir sorun çıkarmamaya özen göstermiştir.

Tüm bunların dışında Türkiye, savunmasıyla birlikte silahlı kuvvetlerini de bütünüyle NATO'nun stratejilerine ve standartlarına göre belirlemeye çalışmıştır.

Sözünü ettiğimiz zamanlarda Türk-ABD ilişkilerinde yaşanmış olan bazı olumsuz gelişmelerin gösterdiği gibi, Türkiye'de, NATO'ya karşı eleştirel görüşler ortaya çıkarmış olsa da, iki kutuplu olarak ayrılan dünyanın oluşturduğu durum Türkiye'nin, NATO'ya olan bağlılığının sürmesini olanaklı hale getirmiştir. 1964 senesinde Johnson mektubu ile gerilmiş olan Türkiye-ABD ilişkileri Türkiye'de NATO'dan ayrılma yönündeki tartışmaları yoğunlaştırmıştır.

1960'lı yıllarda Jüpiter füzelerinin Türkiye'den, ABD'nin tek taraflı olan bir kararı neticesinde çekilmesinden sonra, Türkiye'de, NATO'nun inandırıcılığı ve Türkiye'nin güvenliğine olacak katkısı sorgulanmaya başlanmıştır. 1960'lı yılların sonunda NATO'nun askeri stratejisinin topyekun karşılıktan, esnek karşılığa dönüşmüş olması, Türkiye'de, NATO'nun nükleer garantisinin geçerliliği konusundaki kaygıları artırmasına sebep olmuştur. Bu duruma benzeyen bir durum da 1970'li yılların ortasında ABD'nin, Türkiye üzerine silah ambargosu uygulamasının sonucunda yaşanmıştır.

Bütün bu olumsuzlukların oluşmasına rağmen, Türkiye, Soğuk Savaş yıllarında kendisini NATO içerisinde görmeye ve NATO üyeliğini dış politikasının en önemli unsuru olarak görmeye devam etmesine sebep olmuştur. Bun durumun üç temel nedeni bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi, Türkiye'nin askeri imkânları, SSCB tehdidine tek başına karşı koymasını zorlaştırmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise SSCB'nin boğazlarda üs sahibi olmayı ve Kars ile Ardahan'ın kendisine verilmesi yönündeki taleplerini Türkiye'nin kendi başına önlemesinin mümkün olmadığı görülmektedir. Türkiye'nin bu duruma direnmesinin imkansız olduğunun görülmesiyle birlikte ABD'nin de içinde bulunduğu NATO'ya katılmak en önemli güvenlik stratejisi olarak belirlenmiştir.

Bunlardan ikincisi, NATO üyeliği ile Türkiye'nin, Avrupa'nın güvenliğine katkıda bulunan bir ülke olarak değerlendirilmesi ve bu durumun Türkiye'nin

Avrupalı kimliğinin tescil edilmesinde etkili bir unsur olduğudur. Diğer bir yandan NATO üyeliği Türkiye'nin Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana takip etmekte olduğu "Batılılaşma" politikasıyla uyumludur.

1990'lı yıllarla birlikte NATO üyeleri içerisinde Avrupalı olan müttefiklerin Türkiye'yi çoğunlukla Ortadoğu güvenlik sisteminin parçası halinde görmeye başlamaları ve bununla birlikte NATO ile ABD'den bağımsız olarak kendi güvenliklerini sağlayacak olan kurumları oluşturmaya çalışmaları Türkiye'nin kaygılanmasına neden olmuştur.

SSCB'nin ortadan kalkmasıyla birlikte NATO'nun, Türkiye'yi artık güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak bir ülke olarak görmemeye başlaması, AB üyesi ülkelerin Türkiye'nin Avrupalı görünen kimliğini ve AB üyeliğini sorgulamaya başlamalarına neden olmuştur. Bu durum da Türkiye'nin belli bir süre daha NATO'ya kimliksel bir bakış açısıyla bakmasına neden olmuştur.

Ancak şu da bir gerçektir ki Türkiye için önemli olanın, NATO'nun bir taraftan Avrupalı ve bölgesel bir kalıp çerçevesinde, diğer yandan küreselleşme düşüncesine uyumlu olarak yenilenmesidir.

Dünyada olan olayların ve özellikle de Ortadoğu'daki hareketliliğin artmasıyla birlikte NATO'nun bakış açısını Avrupa güvenliğinden hariç olarak Avrupa dışına çıkarmasına neden olmuştur.

Bu duruma bakıldığında, Türkiye'nin, 1990'lı yıllardaki bakış açısı ittifakın temel politikalarını desteklediği görünümündedir. Türkiye, NATO'nun merkez aldığı Avrupa'da ve doğu Avrupa'da bulunan ülkelere doğru genişlemek istemesi ve alan dışı olarak görülen Balkanlardaki kriz yönetimi rollerini üstlenmesini desteklemiştir.

Tüm bunların yanında Türkiye, NATO'nun, Bosna-Hersek'te süren savaşın sonlandırılması için daha aktif olarak ve mücadeleciler olarak inisiyatif almasını istemiştir.

Tüm bunlarla birlikte Türkiye'deki gazetelerde de NATO ile ilgili haberler ve makaleler yayınlanmıştır. Gazetelerdeki haberlere bakılacak olursa NATO ile ilgili olarak olumlu bir yaklaşım sergilendiği görülmektedir.

Elbette ki bu gazetelerde kesinlikle NATO taraftarı haberler görmek mümkün değildir. Bazı haberlerde ve bazı makalelerde NATO'nun tutumlarına eleştiriler getirildiği de görülmektedir.

Ele aldığımız gazetelerden Akşam, Hürriyet, Milliyet, Vatan gibi gazetelerin yanında Sözcü, Cumhuriyet ve özellikle de Aydınlık Gazetesinde NATO'ya yapılan eleştiriler ve Türkiye'nin NATO politikaları eleştirilmektedir.

Tüm bunlarla birlikte bazı zamanlarda Türkiye'nin, NATO üyeliğinin tehlikeye girdiğinden bahsedilirken, özellikle de Almanya'nın bu görüşe öncülük ettiğini de belirtmektedir. Bu haberlerde Türkiye'nin Avrupalı olmadığını, bu nedenle de Avrupa'nın güvenliğini önceleyen bir örgüte üyeliğinin gereksizliğini savunan NATO üyelerinin görüşlerini sütunlarına taşımaktadır.

Bununla birlikte NATO'nun, Türkiye'deki Kürt sorunuyla da ilgilenmesi ilgi çekmektedir. Bu sorunun Avrupa'nın güvenliği açısından ne gibi bir getirisi olduğunun ise bilinmemesi, ayrıca Türkiye'ye karşı terör örgütü olarak kurulan PKK'nın NATO üyesi ülkelerde yaptıkları faaliyetler Türkiye'nin NATO üyeliğinin sorgulanmasında önemli bir yeri bulunmaktadır.

Bütün bunlarla birlikte bazı Alman politikacıların Kürt sorununa bakışları Türkiye ile aynı paralelde birleşebilmektedir. Almanya'da yaşayan Kürtlerin geri gönderilmesi bile bu aşamada bazı Alman politikacılar tarafından dillendirilmiştir. Ancak Kürt sorununun değil PKK terör örgütünün faaliyetlerini ön planda tutan ve Türkiye'de Kürt sorunu olmadığını savunması, NATO ülkeleri ile zaman zaman itilafa düşmelerini sağlamaktadır.

Ancak şu da bilinmektedir ki ABD'nin olsun, NATO'nun olsun, Türkiye'ye ambargo uyguladıklarının da görülmesiyle birlikte NATO'ya üyeliğinin de askıya alınmasının düşünüldüğü anlar da olmuştur.

Bu aşamada düşünülecek olursa Türkiye'nin NATO'ya üye olmakla birlikte Avrupa Birliğine de üye olmak istemesi, Avrupa Birliği üyeleriyle birlikte NATO üyesi olan ülkeleri de düşündürmektedir. Ancak her durumda Türkiye, Avrupa Birliğine üye olmak için de şartları zorlamaktadır.

Gümrük Birliğine girmiş olmakla birlikte Türkiye'nin AB'ye girmek istemesi de oldukça normal olarak karşılanmalıdır. Avrupa'nın güvenliğini sağlamak amacıyla kurulan bir örgüte üye olarak alınan Türkiye'nin, AB'ye alınmamak istenmesi oldukça düşündürücüdür.

Ancak tüm bunlarla birlikte Türkiye'nin, NATO için önemli olduğu da gözden kaçırılmayacak bir gerçek olarak önümüzde durmaktadır. Türkiye'nin Avrupa tarafında da topraklarının olması Avrupalı olmasının bir göstergesi olmakla birlikte Ortadoğu'da da topraklarının olması Avrupa için bir tehlike oluştuğunda Türkiye'yi ileri karakol gibi kullanmak düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Elbette ki Türkiye'nin de bunu bilerek davranması ve NATO ile olan ilişkilerinde bunu göz ardı etmemesi gerekmektedir.

Türkiye'nin NATO üyesi olması yanında Müslüman bir ülke olması da Avrupa'nın gündemine gelebilmekte ve bunun sorun yarattığı da bilinmektedir. Türkiye dışında NATO üyesi ülkelerinin tamamının Hıristiyan olmasının bu örgütün dini hassasiyetleri de göz önüne alacağı düşüncesi yaygın bir halde iken, bu düşünceyi olumsuz hale çevirmek amacıyla Türkiye'ye üyelik verilmesi düşünülmüştür. Böylece NATO'nun Hıristiyan bir örgüt olmadığı kanıtlandığı da bir gerçektir.

Ancak bazı zamanlarda NATO ülkesi üyelerin Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğunu öne çıkararak üyeliğinin sorgulanmasını istemeleri Türkiye'yi düşündürmektedir. Hakikaten de NATO'nun bir Hıristiyan örgütü olduğu yolunda Türkiye'de kaygılar oluşmaktadır.

Bu durum da Türkiye'nin iç kamuoyunda ve ayrıca dış kamuoyunda da gündem olarak öne çıktığı görülmektedir. Bazı Hıristiyan NATO ülkeleri de bu durumu kaşıyarak Türkiye'ye karşı tavır alabilmektedir. Özellikle de dini

hassasiyetlerin ön plana çıktığı durumlarda Türkiye NATO içinde de zor anlar yaşayabilmektedir.

Türkiye, konumu itibariyle Müslüman bir ülke olarak Müslümanların haklarını NATO içinde savunmak istediğinde Hıristiyan bazı ülkeler tarafından eleştiri oklarını üzerine çevrilmiş olarak görmektedir. Ancak Türkiye'nin de Müslüman halkların haklarını savunamayacağı bir kuruluşta faaliyet göstermesinin çok zor olacağı ve iç kamuoyuna da bu durumu anlatamayacağı düşünülmelidir.

Şu da görülmelidir ki Yugoslavya'daki NATO görevleri dışında, asker gönderdiği tüm ülkelerin Müslüman olması da ayrıca dikkat çekici bir özelliktir. Bosna-Hersek'te de azımsanmayacak kadar Müslüman yaşamaktadır. Bunun haricinde Afganistan ve Irak'a NATO'nun asker göndermesi düşündürücüdür.

Asker gönderdiği ülkelere BM kanalıyla barış gücü olarak giden NATO değişik ülkelerin askerlerinden oluşan bir yapıyla bu ülkelerde faaliyetlerini yapmaktadır. Bu ülkelerin hepsine de Türk askerinin de gitmesi, özellikle Müslüman ülkelerde NATO askerleri arasında Türk askerlerinin de bulunması, o bölge halkının NATO'ya olumlu bakmasını da sağlamaktadır.

NATO'nun yaptığı tatbikatlar da bazı durumlarda öne çıkmaktadır. Bazı ülkeler NATO tatbikatlarını protesto etmektedir.

Tatbikatların bazılarının Afrika ve Ortadoğu'yu kapsamaması bazı NATO üyesi ülkelerin tepkisini de çekebilmektedir. Yunanistan halkı bu gerekçe ile NATO tatbikatlarını protesto etmiştir.

Ancak görülmektedir ki NATO'nun en önemsedığı durum doğu bloğu ve Ortadoğu ülkeleridir. Ancak Soğuk savaşın bitmesi ile birlikte doğu bloğu ülkelerinin birer birer NATO'ya üye olmak için müracaat etmesi ve NATO'nun bu ülkelerin birçoğunu üye olarak kabul etmesi bu kuşkunun azalmasına neden olmuştur.

Ancak Ortadoğu ülkelerinin durumu NATO'yu her zaman meşgul etmiş bulunmaktadır. Irak olsun, Suriye olsun her zaman NATO'nun gözlemi altında olmuşlardır. Bu ülkelere Irak'ta kimyasal silah kullandığı gerekçesi ile BM ve

ABD öncülüğünde bu ülkeye girilmiş ve yine bu ülkelerin baskısıyla Irak'ta yönetim değişikliğine gidilmiştir. Tüm bunlar yapılırken de Türkiye bir uç karakol olarak NATO tarafından olsun, BM tarafından olsun, ABD tarafından olsun kullanılmıştır.

Soğuk Savaş koşullarının sona ermesiyle birlikte Varşova Paktı'nın tarihe karışması, SSCB'nin dağılması süreci, komünist sistemin çökmüş olmasının yanında, Berlin Duvarının yıkılması son yıllara damgasını vuran önemli gelişmeler olarak dikkate alınmaktadır. Dünyada süper bir güç olarak nükleer savaşın eşiğine getirmiş olan, ABD ile NATO'ya kafa tutan bir ülkenin tarihe karışması sonucunda dünya düzeninin de yeniden kurulması beklenen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Karşılarında herhangi bir düşmanın kalmadığının düşünülmesi, ABD ile NATO için de kendilerine yeni düşmanlar yaratmanın gerekliliğini gün yüzüne çıkarmıştır. Bunun neticesinde aslında Soğuk Savaş dönemlerinde de gündemde olan ancak önemsenmeyen terörist örgütler düşman olarak öne çıkmaya başlamıştır.

Bunun sonucu olarak da ABD olsun, NATO ülkeleri olsun bu yeni düşmana karşı stratejiler belirlemeye başlayarak, terörist ülkelerin kaynağı olarak gördükleri ülkelere karşı stratejik hamleler yapmaya başlamışlardır. Afganistan'a yapılan hamleler olsun, Irak ve Suriye'ye yapılan hamleler olsun bu düşüncenin kaynağını oluşturmaktadır.

Aslında bakılacak olursa Türkiye'nin NATO içinde üstlendiği roller ve aldığı risklerle birlikte stratejik görevler üstlendiği de görülmektedir. Karadeniz ve boğazlar yoluyla, Sovyetlerin, Ege denizine ve Akdeniz'e inmesine engel olmuştur.

Türk topraklarında üsler Avrupa'nın güvenliği için önemli bir tampon görevini üstlenmiştir. Böylece Sovyetlerin Ortadoğu'da ve balkanlardaki önemli düşüncelerine de engel olmayı sağlamıştır.

Bu şekilde bakıldığında Türkiye'nin, NATO için öneminin merak konusu olmasını sağlamakla birlikte bu durumun kesinlikle değişmediğini ve Türkiye'nin, NATO nezdinde hala önemli bir ülke olarak kalmasını sağlamaktadır.

Tüm bunlara bakıldığında görülmektedir ki 1990'lı yılların başlarında NATO'ya ihtiyaç olup olmadığının ciddi olarak tartışma konusu olduğu, Ancak Varşova Paktı dağılırken NATO'nun dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına rağmen dağılmayarak, yeni dönemin ihtiyaçlarına göre kendisini yenileyerek organize olmuştur.

KAYNAKLAR

Birsel, Haktan, *Başlangıçtan Günümüze NATO Sorunsalı “Madalyonun İki Yüzü”*,
SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi.

Kandemir, Eyyub, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Açısından Soğuk Savaş
Sonrası Dönemde NATO Ve Terörizmle Mücadele*, TAAD, Yıl: 5, Sayı 19
(Ekim 2014).

Karaosmanoğlu, Ali L., *NATO'nun Dönüşümü*, Bilkent Üniversitesi Uluslararası
İlişkiler Bölümü Akademik Dergi.

Oğuzlu, Tarık, *NATO ve Türkiye: Dönüşen İttifakın Sorgulayan Üyesi*, Bilkent
Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümü Akademik Dergi.

Saray, Mehmet, *Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya girişi-II*
Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve belgeler, Atatürk Araştırma
Merkezi, 2000, Ankara.

NATO:Bilgiler ve Belgeler Brüksel,1971

NATO'S FUTURE ,Stanley R.Sloan Washington 1985

The US-TURKISH – NATO Middle East Connection,London 1990

The North Atlantic Treaty Organisation Brussels,1981 George Mcghee

NATO'nun Gizli Orduları,Danielle Gauzes ,Istanbul 2007

GAZETELER

Akşam Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Sözcü Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Vatan Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Aydınlık Gazetesi

İNDEKS

Adnan Menderes, 17

Afrika, 30

Akdeniz, 53

Asya, 64

Atlantik, 16

Avrupa, 28, 45

Balkanlar, 63

Belçika, 13, 52

Belgrat, 22

Bosna-Hersek, 23

Brüksel Anlaşması, 13

Bulgaristan, 21

Celal Bayar, 17

Çin, 63

Danimarka, 14, 47

Ege, 32

Fransa, 13

Gazze, 39

Gürcistan, 55

Hıristiyan, 17, 28

Hollanda, 13, 38

İkinci Dünya Savaşı, 13

İngiltere, 13

İran, 64

İsrail, 40

İtalya, 14

İzlanda, 14

Kanada, 13

Kerkük, 50

Kıbrıs, 32, 65

Kosova, 22

Kürt, 50

Kürtler, 49

Lüksemburg, 14

Mavi Marmara, 40

Musul, 50

Norveç, 14

Ortadoğu, 30

Patroit, 38

Pentagon, 26

Portekiz, 14

Romanya, 21

Rusya, 31

Sırp, 34

Suriye, 37

Suudi Arabistan, 60

Taliban, 24

Türkiye, 24

Varşova Paktı, 15

Washington, 35

Yugoslavya, 21

ÖZGEÇMİŞ

12 Haziran 1989 Rize doğumluyum. 1 Eylül 1997 de eğitim ve öğretim hayatıma Veysel Vardar Görme Engelliler okulunda başladım. 1 Eylül 2005 yılında Sarıyer Vehbi Koç Vakfı Lisesinde eğitimime devam ettim. 15 Eylül 2012’de Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandım. Sınıf 2.si olarak yatay geçiş hakkımı kazanarak Beykent Üniversitesine geçiş yaptım. Burada da yüksek lisansımı tamamladım.

Hasan KAYACI